Koroška kronika

Izdaja:
Britanska obveščevalna služba

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II. | Celovec, petek 6. septembra 1946 | Številka 37

Kmet — korenina narodnega življenja

Ko še ni sledu o soncu in svetlobi dneva, ko se leskečejo le drobne zvezdice in včasih ko bledi na nebu luna, poje njegova kosa, ko drugi še sladko spe, stopa sklonjen za plugom in pripravlja zemljo novemu posevku. Kadar zapade sneg, vidiš kmeta s sekiro v roki hiteti v gozd, a kadar sonce najhujše pripeka, se peha po njivi in razbija debele grude. Od zore do mraka dela, da pridela kruh za svojo družino ,pa tudi za nas. V mirnem času, ko je bilo vsega v izobilju, se tega nismo tako zavedali kot danes, ko je treba varčevati z vsako drobtinico.

Razen kruha, ki nam ga daje, se moramo kmeta večkrat spominjati tudi zaradi drugih dobrin, ki jih uživamo kot posamezniki, ali pa kot narod. Kmet v svoji preprostosti, večkrat tudi v revščini, a vendar v zadovoljstvu, je tisti, ki ohranja narodu

Kosa dobro reže

povezanost z zemljo na kateri živi; ohranja in razvija mu njegove najbistvenejše prvine in oblike: jezik, običaje in navade, narodno pesem in krepak rod.

Na »Kmečkem dnevu« v Šmihelu nad Pliberkom je g. Stanko Kraut lepo razložil pomen kmečkega stanu in njega poslanstvo. Med drugim je rekel:

»Če pogledamo človeško življenje na zemlji, vidimo različne stanove: trgovce, inženirje, profesorje, čevljarje in druge. Ali vsi ti poklici bi sami zase ne mogli živeti, potreben je vsem kmečki stan, ki jim prideluje hrano in osnovnih snovi za njihovo poklicno delo.

Že Bog je rekel Adamu in Evi v raju: Obdelujta zemljo! Prva človeka na zemlji nista bila morda po poklicu tesarja, ali krojača ,temveč poljedelca, kmeta.

In če opazujemo danes preproste narode, vidimo, da so ti predvsem kmetje, ki se bavijo s poljedeljstvom in živinorejo! Šele polagoma so se v človeški družbi razvili drugi stanovi ,ki so človeku in družbi koristni in potrebni, da se življenje izpopolnjuje. Temelj vsemu pa je le ostal kmet s svojo zemljo.

V življenju modernih narodov kmečki stan propada. Poglejmo samo Francijo. V Franciji so v zadnjih desetletjih silili vsi ljudje iz dežele v mesta. Tako so danes veliki predeli francoskega zemljišča zanemarjeni, neobdelani. To žene francoski narod v pogubo. Sedaj je Francija to svojo rano občutila in poskuša na vse načine poživiti kmečko življenje in dati ljudem veselja do dela na zemlji.

Nekaj podobnega opažamo zadnja leta tudi pri nas. Na Koroškem je to še prav posebno vidno. Kako malo imamo pravzaprav kmečke mladine, ki res z veseljem opravlja svoje kmečko delo. Vse se nekako ogiba kmečkega dela, vse se posveča bolj lahkim poklicom, vse si želi udobnega, gospodarskega življenja. To je globoka rana v našem narodnem življenju. Če pomislimo, da je zlasti na Koroškem kmečka hiša studenec vsega narodnega življenja.

Če beremo zgodovino našega naroda vidimo, kako je vsem velikim možem, narodnim vodnikom, tekla zibelka v kmečki hiši, kakor n. pr. škofu Antonu Martinu Slomšku, Einspielerju, Jurčiču, Prešernu in skoro vsem voditeljem slovenskega naroda.

Kako lepo nam pove to Gregorčič v pesmi »Kmečki hiši«:

»Kar mož nebesa so poslala,
da večnih nas otmo grobov,
vse mati kmečka je zibala,
iz kmečkih so izšli domov.

Od tam nam misleci globoki,
od tam klicarji k nebu nam,
od tam nam pesniki, preroki ,
za dom borilci, vsi od tam!«

Slovenska hiša je steber in korenina slovenstva; steber in korenina kmečki hiši pa si ti slovenska kmečka mati in tvoji v slovenskem duhu vzgojeni otroci. In le v tvoji hiši, pod tvojim varstvom, po tvojih žrtvah in tvoji ljubezni bodo rastli bodoči vodniki našega naroda.

Da danes naša kmečka mladina nima veselja za delo na kmetih, je krivda modernega materialističnega duha, s katerim se je ta mladina zastrupljevala v vseh letih nacizma. Moderni in materialistični duh navaja človeka samo k uživanju in lahkomiselnemu življenju. Tega duha je naša kmečka mladina polna. Danes hoče tudi kmečka mladina samo lahko živeti, ljubimkati in plesati. Tako daleč nas je pripeljal nacizem! Kar smo mogli včasih videti samo po zakotnih mestnih ulicah, lahko vidimo danes že skoraj v vsaki vasi.

Draga kmečka mladina! Na tebi je, kakšne bodo naše slovenske kmečke družine v bodoče. Ti boš iz svojih družin gradila našo narodno bodočnost. A če boš temelje temu svojemu družinskemu življenju postavljala ob pogostem zabavanju dolgo v noč ali cele noči, ob pogostem rajanju in pogostih veselicah, potem bomo lahko kmalu rekli: Bil je tod v Podjuni na Koroškem slovenski rod, pa danes ga ni več.

Kmet, ne boj se trudnih in žuljavih rok, saj boš le z njimi ostal na svoji zemlji svoj gospod.

Kadar ti bo najhuje, reci z našim največjim pesnikom Francetom Prešernom:

»Manj strašna noč je v črne zemlje krili kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi!«

Gospodarski vzroki za beg z dežele

Kakor smo zadnjič dognali, je odtok podeželske mladine v mesta in tovarne prevelik. Ker se kmečka mladina v tako velikem številu odvrača od kmečkega dela in išče svojega obstanka v nekmečkih poklicih, je začelo občutno primanjkovati delovnih sil na deželi. To dejansko stanje je tako velikega pomena, da nas sili napeti vse sile in uporabiti vse možnosti, da se razvoj dogodkov v to smer kolikor je le mogoče zaustavi in v bodoče čimbolj prepreči.

Če se hočemo pri tem nezdravem pojavu lotiti uspešnega zdravljenja, moramo biti v prvi vrsti na jasnem o tem, zakaj se vse to pojavlja. Kakor dober zdravnik pri bolnem človeku najprej skuša dognati značaj bolezni in ugotoviti vzroke, ki so bolezen povzročili, tako je treba ravnati tudi nam, če se hočemo, uspešno približati tej družabni ali sociološki »bolezni«, ter poiskati primerna zdravila. Za zdravnika pravimo, da postavi diagnozo ali po naše: prepoznava bolezni. Tudi mi moramo poskušati dognati tako diagnozo. Ko si bomo kolikor toliko na jasnem o glavnih vzrokih, ki so krivi, da podeželska mladina preveč beži od doma v mesta, potem bomo lažje našli tudi zdravilna sredstva.

Glavne vzroke bo po mojem prepričanju najbolj umestno razdeliti v tri skupine: 1. gospodarski vzroki, 2. socialnopolitični (družabni) vzroki in 3. dušeslovni ali psihološki vzroki.

Najprej si bomo ogledali v poglavitnih obrisih prvo skupino, t. j. gospodarske vzroke za beg podeželske mladine s kmetov.

Šmihel: Kosci in gledalci pred pričetkom tekme koscev

Za kosó pridejo na vrsto grablje

a) Značaj kmečkega dela

Kadar govorimo o značaju dela v različnih poklicih, se poslužujemo le preveč radi obrabljenih in osladnih slavospevov kmečkemu delu, če to delo primerjamo z delom v tovarni ali obrtni delavnici ali v pisarni. Taki slavospevi so o pravem času in na pravem mestu brez dvoma umestni in tudi učinkoviti, ker so upravičeni. Obdelovanje zemlje, gojitev raznih sadežev in kultur, spravljanje pridelkov, oskrbovanje živine in še vse drugo, kar je s kmečkim delom v zvezi, je za človeka prav gotovo najlepši poklic. Delo na zemlji je mnogo bolj raznoliko od onega v tovarni ali delavnici, ki je enakomerno do obupa, zlasti še v najmodernejših podjetjih, kjer delavec izdeluje le neznaten delček (na delovnem traku!) kakega izdelka; delo v kmetijstvu zaposluje vse človekove telesne in duševne zmožnosti bolj ubrano (harmonično), kakor vsako drugo delo, ki je enostransko in človekove sile tudi enostransko izčrpava; kmečko delo je telesno in duševno zdravo, ker se človek mnogo giblje na prostem; to delo je tudi bolj združeno z duhovnimi užitki, ki jih nudi božja narava, kakor katero koli drugo delo. Lepše »delavnice« kakor je narava, prav gotovo ni. V naravi in v njenem skrivnostnem snovanju najde človek polno duhovnih prvin, ki ga približujejo Stvarniku in lepoti njegovega stvarstva.

Vse to je res. In vse te odlike kmečkega dela zaslužijo, da jih mladim ljudem ponovno kličemo v spomin in jih predočujemo. Toda napačno bi ravnali, če bi smatrali tako poveličanje lepote kmečkega dela za glavni nagib, ki je sposoben ustaviti mladino na deželi. Vsakdanja stvarnost jim govori drugačno govorico. In s to stvarnostjo moramo računati, če hočemo zadeti žebelj na glavo.

Delo na kmetiji je težko in trdo. Prav gotovo ga upravičeno lahko štejemo med najtežja dela sploh. Res je sicer, da se kmečki delovni človek čez zimo odpočije; vendar je to le deloma res. Pri kmetiji je tudi v zimskem času polno dela, tudi težkega dela. Vzemimo samo sedanje in napravljanje drv, ki pade večji del v zimski čas! Poletno delo je pa sploh povečini naporno. Sodobni stroji sicer odvzamejo človeku marsikatero težko delo, vendar ne v toliki meri, da bi kmečki poklic kljub temu še vedno ne veljal za takega, ki terja vse človekove fizične moči. Pozabiti namreč ne smemo, da v drugih gospodarskih panogah strojno delo povprečno še mnogo bolj olajša delavčev trud, kakor je to možno pri kmetiji.

(Nadaljevanje na 5 strani)

Odmevi mirovne konference

JE MIR MOGOČ?

Prvi pogovori o mirovnih pogodbah so takoj izzvali iste težkoče kot nekoč o istih obmejnih in manjšinskih vprašanjih. Trenutno se vprašanje miru lahko reši samo v okviru federacije, s katero postane pojem meje gibkejši in ne krutejši in ki bi lahko ustvaril med sosednimi narodi vlado, ki bi bila zmožna, da zaščiti pravice manjšin. Prezgodaj je še, da bi ugibali o sestavi svetovne vlade. Ali pred neuklonljivim porazom imperijalizmov in nacionalizmov je čas, da predvzamemo tvorbo federacij, ki ohranijo prvotne pravice narodov in kljub temu odgovarjajo potrebam enotnosti, ki nastajajo iz vedno večjih gospodarskih in političnih odnosov. Te pokrajinske federacije, od katerih leži ena poleg druge, bi lepega dne omogočile uresničenje evropske federacije, katero bi pozneje lahko prenesli na ves svet.

Gotovo ne bi bile varne pred grožnjami, katere bi začasno izvajale imperialistične sile, ki so močnejše kakor pa njihova lastna skupina. Kljub temu ostane federalni ustroj edini, ki bi mogel pod sedanjimi okolnostmi rešiti vprašanja, kakor na primer vprašanje Nemčije. Nekatere zemlje so v tej smeri že poizkusile, Amerika, Švica, pred kratkim Češkoslovaška in Jugoslavija. Po tej poti moramo iti tudi mi. Toda organizacija, pa naj je še tako dobra, je vedno nezadostna, če ni prežeta z duhom in načelom. Tukaj se pričenja odgovornost kristjanov pri uresničenju miru. Oni nimajo samo misel vesoljnega reda, ki je sedaj bolj kot kedaj potreben, marveč tudi živo načelo enotnosti v osebi Kristusa.

(»Temoignage Chretien«.)

ŠTIRJE TEDNI KONFERENČNEGA DELA

Gotovi angleški, ameriški in francoski listi se trudijo, da izkoristijo čas trajanja zasedanja za svoja običajna protisovjetska prišepetavanja in da pripišejo odposlanstvu Sovjetske zveze odgovornost za počasen potek zasedanja.

Pri tem pa se ravno sovjetsko odposlanstvo najbolj trudi, da pospeši delo zasedanja. To se kaže posebno pri delu odborov, kjer so bili sovjetski zastopniki vedno pristaši plodonosnega in hitrega načina dela. Medtem izražajo na anglosaški strani nezadovoljstvo radi odkritega načina delovanja zasedanja.

Pri tem stanju stvari je treba pokazati tudi na to, da so se šele pred pol mesecem pojavili z anglosaške strani glasovi, ki obdolžujejo Sovjetsko zvezo, da želi pri delu mirovnega zasedanja preprečiti kontrolo javnosti. Toda sovjetsko odposlanstvo se nikoli ni uprlo javnosti zasedanja. Nasprotno, v tem vidijo enega izmed pogojev za uspeh dela zasedanja. Sovjetsko odposlanstvo nikakor nima namena, da prikrije svojemu narodu in svetovni javnosti to, kar se pri zasedanju dogaja. Anglosaški tabor pa je nezadovoljen zaradi javnega razpravljanja vprašanj, katera so predložili zasedanju ker mu je način zaključenega zborovanja ljubši.

(»Izvestija«.)

RUSKO-AMERIŠKO SPORAZUMEVANJE

Za ogromnim pozicijskim bojem za dosego večjih ali manjših koristi stoji veliko vprašanje ali sta USA in Sovjetska zveza sploh zmožni doseči medsebojni sporazum, ki ne bi prinesel varnosti in miru samo njima, marveč tudi vsemu svetu.

Če je to mogoče, bodo pokazale končnoveljavne odločitve o sedaj izdelanih mirovnih pogodbah. Vprašanje je še ali želi Kremel trajni ali samo prehodni mir. Sovjet. taktiko so odločali sedaj samo pomisleki glede vojaške varnosti in ekspanizijonistično se zdeča strategija kakor tudi ideološka in notranjepolitična osnovna mišljenja.

Kljub temu pa ne obstojajo med USA in Sovjetsko zvezo nobeni interesi, ki bi si medsebojno ugovarjali. Na žalost igrajo veliko vlogo tudi nevednost in pomanjkanje vpogleda in strah. V teku zadnjih dvanajstih mesecev je zavzel razvoj zaradi zelo narastlega sumičenja popolnoma napačno smer. Državniki obeh dežel morajo s svojo dalekovidnostjo in resnicoljubnostjo razpršiti predstave, ki so se zaradi tega pojavile. Vladi obeh dežel morata jasno obrazložiti, da potrebuje narod, katerega zastopata ,varnost obstoja preje, kakor pa obvladanje sveta. Teh ciljev pa ni mogoče doseči brez trajnega miru, ki bi bil podlaga za graditev novega svtovnega reda, ki bi bil v stanju dati vsem narodom občutek obstojne in narodne varnosti.

(»New York Herald Tribune«.)

MRTVOROJENI MIR

Če naj pride zveličanje, potem izgleda, da ne bo prišlo od pariškega zasedanja. Ali bi srečanje Trumana s Stalinom, ki sicer ni verjetno, temeljno spremenilo tok dogodkov? Lahko dvomimo o tem, a predsednik Združenih držav kot izgleda nima preveč iluzij. Zanj je krona vprašanja atomska bomba in poročilo Barucha. Prihodnje leto, po pariškem zasedanju in po novih pogajanjih med »štirimi«, bodo slovesno postavili vprašanje organizacije in nadzorstva atomskega orožja. Če bodo misel sprejeli, bi se lahko oblikoval zarodek resnične svetovne vlade. Moramo reči — in to nasprotje odgovarja precej točno življenskim zakonom — da se bo novi mir rodil naravnost iz groze pred novim orožjem. Oni, ki ga boljše poznajo pravijo, da se predsednik Truman na svoji jahti, na kateri preživlja svoje delapolne počitnice, v glavnem bavi s temi mislimi. Slabo upanje! Kdo bo pripravil Sovjetsko zvezo do odkritja njenega področja in tvornic resničnemu, mednarodnemu nadzorstvu?

(»Temps present«.)

DVE LETI POZNEJE

Poslušanje petih zastopnikov prejšnjih sovražnih držav na noben način ne omogoča zbližanja gledišč Anglosaksoncev in Rusov. Nasprotno, povzročili so nove pripetljaje, resne »spopade« med Molotovom in Višinskim na eni strani in Byrnesom na drugi strani. Petorica premaganih, ki že mesece čaka na to, da jim predložijo mirovne pogodbe, prisostvuje žalostni igri in gleda, kako se zmagovalci kregajo. Predno naložijo drugim mirovna bremena, so »veliki štirje« nezmožni, da se med seboj pobotajo, s čimer mnogo škodujejo svojemu ugledu.

Čimbolj se zasedanje 21 poglablja v številna vprašanja, tembolj se kaže njihova nesposobnost. Z vznemirjenjem se sprašujemo, kaj bo prinesla bodočnost: ali se ozračje more izboljšati ali pa je zasedanje do 15. septembra obsojeno na poraz.

ZASEBNE KORISTI

Človeku se zdi, da nihče noče opustiti stališča, katerega je zavzemal že pred sestankom v Luxemburški palači. Anglosaksonci imajo, kot izgleda samo eno skrb: da potisnejo Sovjetsko zvezo in slovanski blok, ki stoji za njo, v manjšino, da preprečijo s tem povečanje sovjetskega vpliva v Vzhodni Evropi in Sredozemskem morju in da podpirajo dežele, kakor na primer Italijo in Grčijo, ki bi se mogle upreti naraščajočemu pritisku Slovanov na celokupno Sredozemsko morje. Od tu izvira anglo-ameriška težnja, da se novi Italiji ne stavijo pretežki pogoji in da se podpre zahteve Grkov proti Bolgariji in Albancem.

Nasprotno pa imajo Rusi samo eno skrb: da držijo svoje odjemalce na Balkanu in si zagotovijo gospodarske koristi, katere so izvojevali od zmage v Bolgariji, Romuniji, Češkoslovaški in Albaniji. Molotov in Višinski sta se pokazala prestroga glede »zahtev« de Gasperija in Tsaldarisa.

ŽELJA PO OPOZICIJI

Sovjetska zveza je splošno proti vsakemu poizkusu o zopetni okrepitvi narodov, ki so se med vojno izčrpali z ameriškim kapitalom. Ona označuje gospodarsko pomoč Amerike že vnaprej kot podjetje, ki obvezuje na podložnost. Ali naj bi gospodarska podpora Rusije mogoče doprinašala k osvoboditvi? Sovjetska zveza je dejansko s tem, da je v gospodarskem pogledu položila svojo roko na vzhodno-evropske in balkanske države, samo še pojačala svoj politični vpliv na te zemlje. — Če si ona dovoli, da tvori v enem celem delu Evrope politično-gospodarski blok, zakaj potem označuje vsakršen načrt za zločinski, ki predvideva ,da se pomaga obubožanim narodom pri obnovi z začasnim pozivom ameriškega kapitala. (»Concorde«.)

Vprašanja Srednje Evrope

Napačno je, če govorimo o nekem slovanskem bloku ali o neki železni zavesi. Slovanski narodi so morali pretežko trpeti in so vedeli, da jim more samo tesno sodelovanje s Sovjetsko zvezo zagotoviti mir.

Upoštevati moramo tudi dejstvo, da je Sovjet. zveza izšla kot velesila prvega reda zmagoslavno iz vojne ter povzeti iz tega logične sklepe. Tudi ona nima v mednarodnih odnošajih nobenega drugega zanimanja, kakor zagotoviti mir. Njeno sodelovanje z zavezniškimi državami Srednje in Jugovzhodne Evrope izvira iz prepričanja, da je utrditev odnosov z neposredneimi sosedami v korist splošnemu miru. In ravno ker so njene sosede, razume Sovjetska zveza popolnoma njihove skrbi in potrebe. To pove, zakaj slovanske države v soglasju z njo delujejo pri mirovnem zasedanju in zakaj ona podpira njihove zahteve.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Kar se tiče Češkoslovaške, hoče odposlanstvo te dežele v okviru slabih sil, s katerimi razpolaga, storiti vse mogoče, da uredi mir v Srednji Evropi. Stavlja samo eno posebno zahtevo. Preselitev 200.000 Madžarov, ki žive na Slovaškem, na Madžarsko. Da bi to zehtevo pravilno razumeli, moramo računati z nekoliko ugotovljenimi dejstvi: Češkoslovaška republika je priznala madžarski manjšini vse človečanske pravice in ji razen tega dala vse prednosti manjšine. Madžarska manjšina živi v Češkoslovaški v političnem in gospodarskem pogledu svobodneje in na gospodarsko in socialno višji ravni, kakor pa njeni sonarodnjaki na Madžarskem. Med težko monakovsko krizo in v času, ki je nato sledil, je madžarska manjšina izdala češkoslovaško republiko. Njene zmotne nezakonite organizacije so odkrito sodelovale z Budimpešto in njihovi javni vodje v češkoslovaškem parlamentu so se javno sporazumeli z nemško manjšino, ki je sledila Hitlerju. Skupine mažarskih teroristov so zasledovale slovaško prebivalstvo in v vaseh, katere so po dunajski razsodbi odtrgali od Slovaške in priključili Madžarski, so madžarski orožniki streljali na miroljubne slovaške kmete. Kdo bi mogel to tajiti? Med vojno je madžarska vojska doprinašala k zadušitvi slovaške vstaje v septembru 1944 leta in se dalje borila po podpisu premirja z Madžarsko na strani Nemčije.

Po takšnih izkušnjah izgleda, da je najboljša rešitev preselitev te manjšine na Madžarsko. Ne more se tajiti, da je ta rešitev za one rodove, iz katerih je trenutno sestavljena madžarska manjšina na Češkoslovaškem, trda. Ali gotovo bo koristila bodočim rodovom. To je edina rešitev, ki bi mogla uravnati pot za prijateljsko in trajno sodelovanje med Češkoslovaško in Madžarsko, za sodelovanje, ki je tako zaželjena za vso Srednjo Evropo.

STISKE MADŽARSKE

Madžarska vlada nasprotuje tej češkoslovaški zahtevi in med ostalim navaja, da za naselitev manjšine ni prostora. Temu pa ni tako. Število madžarskega prebivalstva se je vsled izgub, katere je Madžarska pretrpela na fronti in vsled dejstva, da je Madžarska pri iztrebljenju pol milijona Židov, ki so pred vojno živeli na Madžarskem in igrali veliko vlogo, zelo zmanjšalo. Če izvede razumno davčno reformo, lahko spravi Madžarska vsled zmanjšanja svojega prebivalstva na svojem področju 200.000 Madžarov iz Češkoslovaške, posebno še, če bo, kakor je bilo sklenjeno v Potsdamu, izgnala več kot 400.000 Nemcev.

Dejstvo, da temu nasprotuje, izziva na Češkoslovaškem sumnjo, da hoče Madžarska vlada ohraniti z madžarsko manjšino peto kolono, ki bi v danem trenutku podvzela nov pohod zarotništva, revizij in izdajstva.

Češkoslovaška vlada je poizkusila rešiti to vprašanje potom sporazuma z madžarsko vlado in istočasno predlagala, da se odstrani ne samo madžarsko manjšino na Češkoslovaškem, marveč tudi slovaško manjšino na Madžarskem in sicer pod istimi pogoji in na isti način, ki ima najmanj slabih posledic. Madžarska vlada je predlog samo delno sprejela in pristala na to, da sme Češkoslovaška prepeljati isto število Madžarov v Madžarsko, kolikor se Slovakov izjavi za to, da se naselijo na Češkoslovaškem. Če bi krajevne oblasti na Madžarskem, istotako kot tisk in propaganda, podpirale misel zamenjave prebivalstva — za kar se je madžarska vlada v pogodbi obvezala — bi bilo manjšinsko vprašanje lahko rešljivo. Slovaška manjšina na Madžarskem je bila ena onih, ki po letu 1918 ni imela nobene manjšinske pravice in na katero so slej ko prej izvajali madžarski pritisk. Madžarska vlada računa s tem, da večina nima več narodne zavesti, a kljub temu izvaja pritisk, da bi preprečila izjave. Kljub vsem tem težkočam in zaprekam, se je skoro 100.000 Slovakov izjavilo za preselitev .

Končno moramo dodati, da ima Češkoslovaška namen, Madžarom, ki naj bi se preselili, iste gospodarske prednosti, katere so zagotovili Slovakom in Madžarom v sporazumu o zamenjavi prebivalstva. To pomeni, da imajo te osebe pravico vzeti s seboj vso imovino, in da za to, kar ostane, dobijo polno odškodnino. Tako je dala vsa možna zagotovila, da se reši vprašanje manjšin na človečanski in demokratičen način. (»La Tribune des Nations«.)

Drobne novice

Kakor so pred nekaj dnevi poročali iz Bruslja, poizkušajo z vso resnostjo združiti Holandsko, Belgijo in Luksemburg v gospodarski konzorcij. To je mogoče najbolj aktualni dogodek, s katerim se peča trenutno Evropa. Ideja nikakor ni nova.

*

Kakor poroča Moskovski radio, je izdal generalisim Stalin nova službena pravila za oborožene sile Sovjetske zveze, ki pomenjajo popolno reorganizacijo vseh oboroženih sil.

Na podlagi izkušenj v zadnji vojni so določene splošne in uradne dolžnosti vsakega posameznika. Zelo potanko so obrazloženi načrti za službo v armadi v povojnem času, da bo moč oboroženih sovjetskih sil še bolj narastla.

*

V Molotovljevih delavnicah (Dnjepropetrovsk) so zgradili oddelek, ki bo imel 40.000 ton jekla zmogljivosti. Pred vojno ni zmogla tovarna več kakor 17.000 ton jekla letno. Oddelek obsega površino 45.000 kvadratnih metrov in dela sedaj že za Dnjeperski jez.

*

Elektrificiranje prog Moskovskega predmestja vedno bolj napreduje. Do sedaj so elektrificirali 312 kilometrov železniške proge. Nadaljnih 300 kilometrov je sedaj v delu. S koncem petletke bo vozilo leta 1950 1750 električnih vlakov na teh progah.

*

Stockholmski dopisnik »Daily Express«-a javlja, da prihajajo na poveljstvo protiletalske obrambe švedske vojske še vedno številne vesti o izstrelkih, ki jih opazujejo na švedskem nebu. Najbolj skrivnosten je izstrelek, ki leti počasi in tiho ter ga Švedi nazivajo »bomba-prikazen«.

*

Zadnje vesti iz vladnih in komunističnih virov javljajo o naraščajočem slabšanju položaja na Kitajskem. Mirovna pogajanja so zastala že za šest tednov, vendar posebni ameriški odposlanec general George Marshall in veleposlanik Stuart nadaljujeta z mirovnimi poizkusi.

*

Po vesteh agencije »Tanjug« so z regentovim dekretom v interesu službe odpustili 2 ravnatelja in 15 srednješolskih profesorjev. Nadalje so odpustili šolskega nadzornika mesta Sofije, dva nadzornika trgovskih šol in 9 nadzornikov okrajnih šol.

*

Po vsej Sovjetski zvezi je v polnem teku čistka za izkoreninjenje izsiljevanja in korupcije. V soglasju z določili petletke delajo sovjetske oblasti odločno na tem, da zavrejo med vojno nastale zlorabe in okrepijo delovno disciplino.

Istočasno vodijo še druge važne kampanje — za dvig discipline in morale v armadi, za ojačanje komunistične stranke, za boljše poznavanje marksistično-leninistične ideologije v javnosti in za iztrebljenje povojne kriminalnosti.

■

Elitne kitajske nacionalistične čete so zavzele Čeng Teš, prestolico pokrajine Jehol, ki je bila doslej glavna komunistična baza. Vladno poročilo pravi, da se komunistične čete na celi črti umikajo.

*

Kot poroča jugoslovanska poročevalna agencija »Tanjug«, so v ponedeljek 2. septembra pričeli v prvem rajonu v Zagrebu z naborom za narodno armado. To bo prvi nabor po zmagi nad fašizmom.

*

Jugoslavija zahteva od Italije 1.300 milijonov dolarjev (325 milijonov šterlingov) vojne odškodnine.

*

Poljsko veleposlaništvo v Washingtonu je dalo v torek zvečer tisku izjavo, v kateri pravi, da predstavlja nedavna ameriška nota Poljski, ki zahteva za vse poljske protifašistične stranke pred novemberskimi volitvami svobodo političnega delovanja, »kršitev suverenih pravic Poljske in vmešavanje v njene notranje zadeve.«

ŠVICA IN UPRAVA TRSTA

Francoski odposlanec pri pododboru za izdelavo tržaške ustave je predlagal, naj bo tudi Švica zastopana v upravnem svetu te bodoče države. Ta dokaz zaupanja nas očividno počasti ,toda vkljub naši pripravljenosti, da doprinesemo vse k dosegi miru, ne moremo sprejeti te ponudbe. Zaenkrat vsaj ni primerno, da strmoglavimo v to osje gnezdo, ki je danes bolj kot kdaj popreje sporno vprašanje med Italijo in Jugoslavijo in razen tega za imperialistične namere Velike Britanije, Združenih držav in Sovjetske zveze stalen kamen spotike. Čuvajmo se, da ne obnovimo primera Danciga. S tem nismo ničesar pridobili, če se sami ali s posredovanjem drugih vsedemo »med kladivo in nakovalo«.

(»Gazette de Lausanne«.)

Rdeči OBLAKI

Ob lepih poletnih večerih je nebo za gorami zažarelo v rdeči zarji. Kosmičasti, drobni oblački so se vtapljali v vrhove temnih pohorskih gozdov. In ko že dolgo ni bilo več sonca, še vedno so bili oblaki krvavordeči. To je bilo čudno. Ljudska srca je obšla bojazen. Kočarica Mica, najstarejša v vasi, je pričela ugibati prva. »Vojska bo«, si je rekla. Svojo misel je zaupala drugim, kmalu se je naselil v vasi prikrit nemir. Ljudje so molčali. Povsod, pri delu, počitku, še v postelji jih je spremljala čudna slutnja. Fantje so v noči peli na vasi pesem o rdečih oblakih in mladih fantih, ki morajo na vojsko. V nedeljo je bila farna cerkev prepolna ljudi. Marsikaj se je že govorilo po vasi, a upanje še ni izumrlo. »Lakote, kuge, vojske, obvarji nas Gospod...« so zbrano molili vaščani.

Pohorci so hodili brez misli med žitnimi polji. Zamaknjeno so zrli v svoje gozdove. Po goličavah je dehtela bridka arnika, tavžentrože so obletavale čebele. Ob večerih je še vedno rdelo nebo, znova se je pordečilo vresje, vse kot nikoli. Fantje so bili prešernejši, dekleta solzna, očetje molčeči, matere pa so prižigale drobcene lučke pred Bogom v kotu.

Potem je nenadoma treščilo. Ljudje so ostrmeli. Čakali so dolgo, a so vendar bili zdaj brez misli in besed. Pošastna novica se je raztegnila od ust do ust, tudi visoko v hribe.

Jesenkovi so bili pri večerji, ko je planil med nje drvar Blaž.

»Ljudje božji, vojska bo!«

Družini se je ustavila jed. Prvi je odložil žlico gospodar.

»Ne bodi nor...« Drugega Jesenko ni vedel reči. Mati se je plaho ozrla na sinova in bridka bolečina jo je obšla.

»Vojska bo, prav zares«, je hitel Blaž. »Na vasi so že plakati. Vsi bomo šli. O ja! Franci pa Cene, puška bo zdaj naša ljubica...«

Fanta sta se smejala, čeprav jima ni bilo za smeh. Mati se je tiho dvignila in odtavala v kamro. Jesenko si je podprl glavo. Franci in Cene sta z Blažem odšla pred hišo, kjer so ugibali. V Sarajevu se je začelo, tako je razkladal Blaž. Prestolonaslednika so ubili, stari cesar pa hoče z vojsko maščevati njegovo smrt.

Pozno v noč je v kamri očeta in matere bilo svetlo. Strašno, tako strašno je bilo zda jmisliti. Zunaj je v zvezdnato noč odmevala fantovska pesem. Franci in Cene sta se vračala z vasovanja. Glasova sta se trgla iz prsi bolestno in ko se je pesem v grapi zategnila v vrisk, je v kamri zaihtela mati. »Uboga, uboga moja fanta...« Jesenko pa je stisnil pesti, sam ni vedel nad kom.

Dež je lil curkoma, ko sta odhajala fanta. Za klobuki so vihrali praporčki, težki rdeči nageljni oviti z roženkravtom so bili na prsih. Po rebri se je pomikala dolga vrsta. Fantje so vriskali, da bi prikrili solze. Daleč za njimi so ostajale domačije, temni gozdovi, dekleta, vse, vse je mahoma ugasnilo.

Jesenko je stopal med fantoma. Cene je vriskal do onemoglosti, Franci je molčal. Na ovinku so se ozrli in pomahali materi na pragu. Še enkrat, njej se je zdelo da zadnjikrat, je mati blagoslovila pot svojih fantov. Potem jo je obšla tema. Dekla jo je prestregla v naročje in spravila v kamro. Ko se je vrnil pod večer Jesenko, jo je dobil v postelji. Od takrat ni več vstala. Zadel jo je mrtvoud...

*

23. november 1915...

Jesenko je strmel v župana.

»...padel na polju časti... za cesarja... za domovino...«

»Ubili so ga!« je zakričal. »Fanta, mojega fanta...«

Odtaval je iz pisarne. Pod večer je bil doma.

»Kako je?« je strmela vanj žena.

»Nič!« je zamahnil z roko. Gledal je skozi okno v turoben jesenski mrak, ko je lagal. »Oba zdrava in dobro jima je...«

Ona se je vsa srečna smehljala.

Tisti večer je Jesenko spal v hlevu. »Potepuhov ne manjka. V vasi kradejo. Stražiti moramo«, je lagal.

In so minevale dolge jesenske noči. Jesenko jih je večinoma prebedel.

Cene je mrtev...

Franci se že nekaj tednov ni oglasil...

V jasnih, poznojesenskih nočeh se je plazila ob njivah, travnikih in gozdnih parobkih temna senca. Jesenkovina se je vsa kopala v mesečini, lepa in bogata. Da, kot nekoč... In zdaj, za koga vse to? Jesenko je garal kot živina. Vesel je bil domačije, saj sta ob njem in za dom rastla Cene in Franci.

Ubogi Cene, ubili so te!

Jesenko hoče pritrdila in zakriči v noč: »Cene, ubili so te!...«

»...so te...« pravi odmev v frati.

Potem se vrne v hlev in je že skoraj dan, ko se mu za kratko uro zaprejo oči.

*

»Cene in Franci ne pišeta«, se je zbala mati.

»Poizvedovali bomo...« se je izmikal Jesenko. Tudi njega je skrbelo. Kaj je s Francijem? Stopil je v vas k županu.

»Poizvedovali bomo«, so mu obljubili. — Čez par tednov se je oglasil Jesenko znova. Župan se je obotavljal.

»Za Francijem ni sledu...«

Jesenko je stisnil pesti.

»Najbrže je ujet... Rusi so dobri ljudje ...naše krvi..« je skušal tolažiti župan. Jesenko mu je zrl v lice. Čudno, v teh nekaj mesecih je župan osivel in skrb mu je orala lice.

»Tudi naš Tone je padel... Strašno! Vse, vse nas je udarilo.«

Jesenko je zdvomil. »Čemu vse to?...«

»Je že tako«, je končal župan. Jesenko pa je dvomil naprej in je vedel, da vojska ne more biti božje delo.

Pred ženo je bil zopet lažnjivec. »Oba zdrava. Ne smejo več pisati... In tudi ne morejo...«

Mati se je vsa srečna smehljala.

Ponoči je Jesenko skušal spati. Pa je sama od sebe pred njim vstala pošastna prikazen: videl je razmesarjeno truplo, skrito v jarku, polnem vode in blata. »Franci! Moj drugi fant...« Planil je z ležišča.

Zunaj je že kopnel sneg. Kot nor je planil Jesenko v noč. In je begal do zore med polji da se je spehal do onemoglosti. Zjutraj je poklical deklo in hlapca.

»Tudi Franci je padel. Obdržita zase, pred gospodinjo molčita.«

Podnevi je Jesenko postajal pred hišo, sosedom je šel naproti.

*

Črešnje pred hišo so bile v cvetju. Vojna je divjala vse huje. Tisoče mladih življenj je na fronti pokosila smrt. Potem jih je zmanjkalo. Pred svinčeke in bajonete so morali starejši.

Jesenko se je zgrozil. Ko je bil sam, je znova razgrnil poziv. Potem se je pritožil pri županu. Povedali so mu, da bodo na posestvu pomagali ujetniki. Jesenko zdaj ne more več lagati.

»V tretje gre rado«, je premišljeval. In je v kratki uri spanja sanjal, da ob njem ležita Cene in Franci, trda in negibna, bledih in spačenih lic. In on, prav tako mrlič. Zdelo se mu je, da je le njegov duh, ki zre na troje lic, oškropljenih s krvjo.

Ko se je zbudil, je v njem dozorel sklep. Na predvečer odhoda je stopil k županu. Povedal je, da je lagal ženi. In je prosil, naj ji prizanesejo z resnico, vsaj dotlej, da se vrne.

»Slabotna je in če ji vzamete še vero v našo vrnitev, ne bo preživela...« Glas mu je zastal, ko je nadaljeval. »In potem, če tudi mene več ne bo... saj se morda vrne Franci... Bodite tolažnik...«

Dvomil je v svoje misli A druge poti zdaj ni.

»Če pa ostane domačija brez gospodarja, ko pride za nami še žena, dajem v testamentu vse revežem...«

Kar ga je skrbelo in težilo, je opravil.

V noči je obšel Jesenkovino. Vsa je bila v cvetju in zelenju, od juga so vele mehke pomladanske sape. In je še enkrat zrl v preteklost. Moj Bog, kako je zidal bodočnost... in zdaj... Skoraj bi se razjokal. Zanj ni ničesar več. Ve, da je dragoceno v teh dneh le še življenje. Kako dolgo še? Trije so bili, ki jih je zrl v sanjah.

»Ana«, je dejal ženi ob slovesu. »Veruj in moli za srečno vrnitev nas vseh.«

»Bom«, je rekla žena in nič solz ni bilo v njenih očeh.

Na obzorju je vstajal nov pomladni dan, ko je Jesenko odhajal za svojima fantoma. Preteklost je pokopal. Cene, Franci in Ana, pa prelepa Jesenkovina, vse se je razblinilo v nič. Za vso laž ženi je našel v sebi opravičilo in čiste vesti je izginil za ovinkom. Še ozrl se ni. Ko da bi hodil v temi, iz katere ni vrnitve...

*

Zdaj znova rdeči po pohorskih planjavah resje, Kot nekoč. Bogve, kje so raztresene kosti Ceneta in Francija, pa starega Jesenka? Nič več ni bilo glasu od njih. Jesenkova že davno sniva pod rušo. Seveda, dolgo je že od takrat in ljudje še komaj vedo, da so nekoč živeli Jesenkovi.

—ob—

Spomenik na grobu župnika Poljanca
(Škocjan ob Klopinjskem jezeru)

Dva popotnika primerjata tuja mesta med seboj. »London« pravi eden, »je gotovo eno najbolj meglenih mest na svetu«. »Oh, nikakor« pravi drugi, »jaz sem bil že v še bolj meglenem mestu, kakor pa je London«. »Kje pa je bilo to?« vpraša prijatelj. »Ne vem, kje je to bilo« odgovori vprašani, »bilo je tako zelo megleno«.

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

14.

Kralj namrši obrvi in najrajši bi po hčerkinem zgledu tudi on spustil okenske zavese, da ne bi gledal svojega najhujšega sovražnika in protivnika. Zobe stisne in pošam."

Na čarovnikovem obrazu zaigra zadovoljen smehljaj. Misli si: „Sam kralj me bo poslušal, ne sluteč ,da bodo moje besede meč v njegovo srce. Prosil ga bom za roko njegove hčerke. Kaj še: Ne prosil — zahteval jo bom."

Zlotvor si pogladi brado in prične: „Kakor vidiš, sem dobil oblast čez lutkovno kraljestvo. Lahko uničim vse. A pomni: Vaše sovraštvo do mene plačujem z dobroto. Pripravljen sem vam ponuditi roko..."

„In zaradi tega me kličeš", ga prekine vladar, „da razkriješ svoje dobrotljivo srce do nas ,zlobnih' prebivalcev lutkovnega kraljestva? Mar misliš, da ne čutim maščevanja in ne vidim bliskov sovraštva, ki me predirajo kot strele iz tvojih oči? Satanski človek ,zato si me klical, ker bi rad ugonobil vse, če bi le mogel."

Čarovnik presliši kraljeve trpke, a resnične besede ter nadaljuje: „Pripravljen sem vam ponuditi roko, od tebe pa zahtevam v znamenje sprave le eno: Daj mi za ženo svojo hčer!"

Kraljev pogled se sreča s čarovnikovim. Oči Zlotvora prebadajo kronano glavo in njegovo srce se raduje uspeha izrečenih besed. Glej ga, starca! Vsak čas se bo zrušil na kolena ter prosil usmiljenja in milosti. A on, čarovnik, bo ostal neizprosno trd. Doseči mora svoj sklep: Kraljeva hči mora postati njegova žena...

Kralj vstane, se vzravna in dvigne desnico. „Nikdar! Moja draga hči ne bo nikoli tvoja sužnja!" Nato privede lepotico k oknu. „Poglej moj cvet! In da bi ga ti utrgal? BeračU ga da mrajši ko tebi."

S tresočimi se rokami privije hčerko h prsim in ji poljubi čelo. Še pogled na začudenega čarovnika in zavese zagrnejo kraljevo okno...

Zlotvor skoči besno pokonci kakor ranjena zver.

„In vendar mora biti moja, kleti starec! Pomnil boš ,komu si odklonil hčerkino roko! Še obžaloval boš nepreudarjene besede."

Potem se razjarjen umakne v svoje mračno bivališče.

*

Odslej Zlotvor več ne miruje. Iz svojega gradu pošilja nad sovražno ozemlje peklenščka. Le-tema se nekoč posreči priti kar v kraljevo palačo z ukazom ,naj ugrabita prelepo princesko. Toda ker opazi nerodneža čuječa straža, jo le s težavo popihata z zdravo kožo.

Čarovnik sam poleti često na zmaju k razdiralnimi nameni v lutkovno kraljestvo. Nekajkrat je obstal celo na kraljevem stolpu ter poželjivo gledal zviška lutkovni oder — kraljeve sobane, v katerih je menil najti svojo žrtev. A princeske ni bilo nikjer, zmaj pa je pričel vselej strašno prhati in stresati z glavo. Šele na pečini se je spet umiril.

„Le kaj je temu vzrok?" razmišlja Zlotvor, prepričan. da ve zanj — Jurček. — — —

Jurček sedi za mizo in pridno pospravlja večerjo, a mamica krpa pri ognjišču trgano srajčko.

„Ves dan nisi doma, moj Jurček! Ubožica samevam v hišici in prestrašena čakam, kdaj me utegne pokončati čarovnikov zmaj. Tri podrte hiše pričajo danes o zlobnosti mrcine. Še zdaj mi gomezi po vsem telesu mraz, ako se spomnim strašnega Zlotvorovega smeha. Menda si videl: Ograjo najinega vrta je podrl zeleni rogovilež ter vse gredice pomendral. Uničil je ne le cvetke, ampak tudi sočno solato, fižolček in kolerabce. Gotovo bi se maščeval še na najinem domku, ako ga ne bi odpodil veliki Teleban. Tebe pa nikjer in od nikoder..." Tako toži, ženica skoraj jokaje.

„Ah, mamica, ne bodi huda! Rad bi ostal pri tebi, pa zaradi premnogih poslov ne morem", jo tolaži sinko. „Kralj me je dvakrat klical k sebi. Ali nisi s tem tudi ti počaščena?"

O, naš Jurček zna napeti vselej prave strune! Mamica se potolaži.

„Kralj te ima zares rad. Toda po gozdu si se tudi potepal. Že večkrat sem te videla, ko si vanj zavil. Prejkone si po stari navadi spet trgal po drevesih hlačke, katere moram potem večer za večerom šivati in si kvariti stare oči."

„Ah, mamica, že dolgo se ne utegnem več ukvarjati z različnimi otročarijami! V gozdu sem res bil ,toda plezal nisem. Le pri vili Lahkokrili sem se oglasil."

„Jej, jej! K vili tudi zahajaš? Počemu neki?" želi vedeti mamica.

No, ker Jurček mamico srčno ljubi, ji tudi zmeraj vse zaupe. Prisede k njej in ji začne pripovedovati:

„Saj veš, da hoče zlobni čarovnik našo drago princesko za ženo. Kralj se boji zanjo. Zato je dal zgraditi trden stolp, ki ima tri metre debele stene. Dvajset vojakov je stražilo noč in dan pred okovanimi vrati v stolp, v katerem je sanevala na mehkih blazinah uboga princeska. Tako milo je jokala, da se je kralju trgalo srce od bolesti, a pomagati ji ni mogel. V kraljevih sobanah ubožica ni bila namreč več dovolj varna, v stolpu pa je bledela vsak dan bolj... Pa me je poklical kralj ter mi vse razložil in potožil svojo veliko nadlogo. Zato sem šel vilo Lahkrokrilo prosit pomoči..."

„In kaj ti je dejala?" vpraša radovedno mamica.

„Povedala mi je, da ji lahko vendarle pomagam. — Saj veš, da mi je podarila vila za spomin rdeči cvet, ker sem jo rešil pajka. Kadar sem dahnil v cvet, je prihitelo rajsko bitje k meni. Vila mi je rekla, naj vtaknem princeski med zlate lase ta podarjeni cvet, pa bo ubožica varna pred zmajem. Toda storiti moram to brez princeskine vednosti, ker bi ne imelo sicer vse nič uspeha. Blago bitje sem vprašal: ‚Ali te potemtakem odslej ne bom mogel več s pomočjo podarjenega cveta prositi pomoči?/ — ‚Ne! Cvet bo izgubil zate čudežno moč. A nič se ne boj! Žrtvuj cvet iz ljubezni do bližnjega ubogi princeski, pa boš srečno živel še dolgo tudi brez njega!' To rekši, je izginila."

„In kaj si nato storil?" vpraša mamica.

„Nemudoma sem šel h kralju, mu vse povedal in izročil čudodelno cvetko. Vrečo zlata, ki mi ga je hotel dati zanj, sem hvaležno odklonil. Kajne, da sem prav storil, ker nisem maral sprejeti ničesar za uslugo?"

(Dalje prihodnjič).

Poletje se poslavlja...

V stvarstvu tega še ni opaziti. Zelene so livade in polja, le tuintam ugleda oko bele vrzeli, kakor bi bile razprostrte velikanske bele preproge med njivami. Ajda, ti žlahtno žito, rasti in vonjaj silno! Tvoj vonj ne da počitka že itak pridnim čebelicam. Čebelar pa si je prižgal pipico in zadovoljno mežika pred praznim ulnjakom. Kaj pravite, zakaj je tako dobre volje? Ali zato, ker imajo njegove male varovanke svatovanje in bodo tudi v uljnjak nanosile sladkega nektarja, ali pa zato, ker bo tudi on pozimi deležen okusnih žgancev? Naj bo kakorkoli, to nedolžno veselje naj kar uživa.

Predsednik K. Z. g. Mikl govori zbranim kmetom v Šmihelu

Sadjar bi najrajši še noči prebil na vrtu ob svojih drevesih. Morda zato da bi kdo ne prišel nepoklican in neusmiljeno stresal drevesa, ali pa se sam ne more ločiti od njih. Vse leto jih je negoval, obrezoval, gnojil in čistil mrčesa. Kako lepo je zanj, ko vidi, da bo njegov trud rodil obilen sad. Z očmi ljubkuje veje, ki komaj nosijo svoje breme, jih podpira, da bi se ne odlomile. Nežno sočutje ga navdaja, ko vidi tako polna drevesa; če bi mogel, bi jim sam pomagal nositi zoreči sad.

Planšarica visoko gori na planini boža in treplja svoje Liske in Čade. Kako se te živalice rede, koliko sladkega mleka dajejo vsak dan! Saj ni čuda; dežja in sonca je bilo dovolj. Niti grmiček ni ostal suh in ne krpica pašnika brez sočne trave. Vse bujno zeleni, kakor bi čutilo, da mora lajšati težko sedanjost.

Nad vso to pestrostjo pa se smeje sonce, žarno sonce poslavljajočega poletja. Morda vse leto nebo ni tako prekrasno modro, kakor ravno sedaj, ko se sonce vsak dan krajšo dobo mudi na njem. In večerna zarja v poznem poletju?! Krasnejše je ni v vsem letu. Proti večeru se vselej naberejo na nebu drobni oblački, nežni kakor dih otroka. Včasih se igrajo na nebesni modrini kakor ovčke, včasih vejejo kakor nevestina tenčica. Ko se sonce odpravi v svoj zlati grad za goro, jim za slovo podari nekaj svojega zlata. In zdaj žare na nebu najprej zlatorumeno, nato ognjeno-rdeče, tako da so še vrhovi planin ožarjeni od njih. Šele ko prijadra kraljica »Noč«, oblački zbledevajo in se vlegajo na obzorje. A na nebu se pojavi zvezda Večernica, ki jo oko gleda vsak večer, a se vedno znova razveseli njene lepote.

Metuljček! Kaj še ne greš spančkat? Nebo že prižiga zvezde! Pusti cvetke zaspati, saj bo jutri sonce zopet sijalo in zopet boš ljubimkal po mili volji. — Še vzletava od cveta na cvet, kakor bi se za vselej poslavljal od njih. Tako ravna človek kadar je srečen. Hotel bi zaustaviti čas, da bi ne zbežali trenutki bajne radosti prehitro v pozabo. Toda premajhen je in preslaboten, da bi preokrenil naravni red, kajti takoj bi nastala nesoglasja v vesoljstvu. Tudi metuljček sesa sladki nektar in se ne more ločiti, čeprav bo že skoraj pričela padati rosa. Ne zaveda se siromaček, kako je nevarna njegovim perotim, kakor se mlad človek ne zaveda, da marsikdaj na vrhuncu svoje sreče drvi v prepad.

Vse še živi in veselo utriplje v poznem poletju. — Toda, ko greš skozi gozd ali park, te nenadoma obletava listje brez. Nikar žlahtno drevo, ki spomladi najprej ozeleniš ,ne odmetuj svojega nakita! — Okrog srca nam postaja tesno. Vsa lepota v naravi ne more prikriti dejstva, da se poletje poslavlja. Kajti breza Tenkolaska že odlaga svojo zeleno obleko.

Greš globlje v gozd. Ciklame! Moj Bog kako krasno vonja vse ozračje. Temno je v gaju, ne vidiš teh ljubkih cvetk, toda vonj jih izdaja.

Težko je izraziti čuvstva, ki te navdajajo v času ko cveto ciklame. Tako majhne so, a njih barva in vonj sta tako razkošna. Človek bi božal te nežne cvetke in jih vonjal v neskončnost. Obenem pa vzbujajo v srcu nekakšno otožnost. Podzavestno čutiš, da vsa lepota, ki še seva okrog nas, ne bo več dolgo in da bo kmalu slana pomorila tudi ljubke ciklame.

Nikdar tako živo ne občutiš lepote narave, kakor takrat, ko vse znači, da jo bo kmalu konec. Pogled se ne more odtrgati od razcvelih vrtnic, ki še kraljujejo po vrtovih. Hotela bi vpiti v dušo vso to pestrost, da bi ostala vsaj v njej, ko je zunaj več ne bo. Sredi poletja človek beži pred soncem in se izmika njegovemu žaru. Sedaj pa ga išče; hotel bi si nabrati sončnih žarkov tudi za one dni, ko bodo neprijazni oblaki zakrili soncu smehljal. Le vrtnice, ki ne poznajo ne boli ne solza, cveto dalje in se vesele svoje lepote...

Sonja

Vabilo

Počakaj vendar me, dekle,
v enak korak nato stopiva.
Čez dole, polja in gore
za soncem zlatim pohitiva.

Res, prašne, dolge so steze,
in tožne bele ceste krila.
S teboj čez polja in gore
kramljaje rada bom hodila.

Le stisni belo mi roko,
v trpljenju, sreči boš sestrica.
Nosila naju čez goro
bo ceste bele perutnica.

Tam v belem mestu za gore,
ko bodo se poti lomile,
bo sinje videlo nebo,
če bodo potnika ločile.

Frančeк Kolarič

Razgovor v parku

Priromal sem v veliko mesto. Par dni sem si kakor treba ogledoval znamenitosti. Nazadnje me je pa le premagala julijska vročina in namesto v muzej sem jo rajši ubral v bližnji park. Spustil sem se na senčno klop. Bilo je soparno, v drevju se ni tresel niti list. Nič na svetu se mi ni zdelo več zanimivo. Preden sem se prav zavedel, se je usedel k meni stari prijatelj dolgčas. Da se ga znebim, bi bil moral vzeti pot pod noge, pa sem bil prelen. Sopara me je s svinčeno pezo tiščala na klop. Zazehalo se mi je. Stegnil sem roke predse, kakor bi se hotel upreti nečemu. Dišalo je po nevihti. A kljub temu se mi ni zdelo kar nič potrebno, da bi se ganil z mesta — — —

»Kaj vendar je ljubezen, Kamilo?«

Bil je ženski glas. Obrnil sem se, kajti glas je prihajal od zadaj. Par korakov daleč sem zagledal klop. Skozi ne baš gosto listje grma, ki me je ločil od klopi, sem videl sedeti mlado dekle in fanta. S hrbtom sta bila obrnjena proti meni.

»Čemu hočete to vedeti?« se je odzval mladenič.

»Kaj je ljubezen, vprašam.«

»Odgovorov je lahko toliko, kolikor je ljudi. Ljubezen je uganka našega življenja. Pa ne morda edina!«

»Zdaj vem, kolikor sem vedela prej.«

»Za takele uganke se nam rode pesniki. Ti vidijo globlje, njim je podeljena moč, da z zgovorno besedo oznanjajo, kar mi drugi le slutimo. A niti pesniki ne morejo dosti. Oni razlagajo v krasnih podobah, v divnih primerah, s slutnjami in sanjami. Če bi govorili naravnost, bi ne bili pesniki. No, in kaj so njih podobe in drugo? Uganke! Uganke nam oni razlagajo z ugankami.«

»Če je ljubezen taka uganka, kako da se ljudje sploh ljubijo?«

»Ker se morajo. Kjerkoli dihajo ljudje, je ljubezen.«

»Tedaj je pa le čudno, da ne more nihče povedati, kaj je ljubezen.«

»Ali jo kličeš ali ne kličeš, ljubezen pride. Kar sama od sebe pride. Čim je tu, jo doživiš, Čim jo doživiš, veš, kaj je. Če pa to veš, čutiš, da ti ni treba več nobenih besed.«

»To bi res rada doživela. Mislim, da mora biti slastno.«

Skomizgnil je z rameni.

Razmišljala je nekoliko ,potem je rekla: »Kamilo, vi ste to že poizkusili. Vi veste, kako to je. Je li mogoče, da se od same ljubezni jočemo?«

»Popolnoma mogoče je.«

»V ljubezni se torej jočemo od radosti?«

»Ne vedno! Dostikrat se jočemo, ker nam je hudo.«

»Torej me slutnja le ni varala!« je vzkliknila.

»Katera slutnja?«

»Tista, radi katere sem bila zadnjič žalostna.«

»O, saj res!« se je oddahnil, kakor da je pomenek dospel do nečesa, kar ga je zanimalo. »Kaj vam je takrat bilo?«

»Bila sem otožna ob misli na bolno prijateljico Bereniko. Veste, videla sem jo jokati.«

Začela mu je nekaj praviti. Govorila je žal tako tiho, da nisem razumel.

»Boli jo«, je dejal Kamilo zamišljeno, »boli jo, ker menda sluti, da se midva za njenim hrbtom shajava.«

»Ne, nič ne sluti. Ne in še enkrat ne! Če bi me sumila, bi mi to povedala v obraz.«

Zdelo se je, da Kamilo nekaj težkega ugiba. Iznenada je prijel mladenko za roko. Stisnil ji jo je, obenem je proseče zavzdihnil:

»Ilis, dobra Ilis! Ali bi mogel k njej?«

»Bog!« se je ustrašila.

»Peljite me k njej!«

»Saj ni mogoče!« se ga je otresala.

»Vsaj kje stanuje, mi povejte!«

»Vsak dan zahtevate več od mene«, mu je očitala.

»To dela ljubezen, ki je večno žejna. Ta ljubezen trepeče in trepetaje vas roti: kje je Berenikin dom?«

»Kaj vam tega treba? Mar se ji zdravje potem prej povrne?«

»Šel bi sleherni dan mimo njene hiše. Pil bi uteho ob sladki zavesti, da sem blizu nje. Več mi ne bi bilo treba.«

»Res ne? Kaj veste, kaj še bo! Ljubezen, pravite, je uganka. Najprej boste lepo hodili mimo, kasneje boste postajali pred hišo ure in ure —«

»Rečem vam, da nikoli«, ji je segel v besedo.

»Kako morete obljubljati, če gre za uganko?«

»Kar sveto obljubim, držim, naj si bo uganka še tolika.«

»Obljuba je dobra stvar«, je odvrnila. »A obljubite še več!«

»Karkoli hočete, vse obljubim«, mu je ušlo.

Tedajci se je nagnila k njemu: »Zmešajte mi glavo!«

»Kaj se to pravi, draga Ilis?« je vprašal, kakor da ni razumel.

»Zmešali ste jo tudi Bereniki.«

»Nikar tega ne mislite!« se je smehljal. »Berenika je ostala trezna. Prej bi imel prav, kdor bi trdil, da je ona zmedla mene.«

»A vi zmedite mene! Hočem spoznati ljubezen. Naj mi bo tako, kakor je Bereniki! Hrepenim, Kamilo!« ji je žuborilo iz ust.

»Ljubezen obeta radost, a kar prinese, so solze.«

»Tudi Berenika se je jokala. Če Berenika sme, zakaj ne tudi jaz? Solze ljubezni so slastne. To vem, pa recite, kar hočete.«

»Ne varajte se! Ne iščite skušenj!«

»Tako znajo vsi svariti. In vendar silijo v ljubezen. Samo jaz naj bi bila tista, ki ne sme?«

»Verujete li, da je nekdo svet ustvaril?« jo je vprašal po kratkem molku.

»Verujem«, je odvrnila.

»Verjamete li, da bi moglo bivati na ustvarjeni zemlji nekaj neustvarjenega?«

»Ne verjamem.«

»Če imamo pa na svetu ljubezen?« je modro povzdignil prst, kakor bi mislil deliti učenost.

»Tedaj je pač ustvarjena«, je točno odgovorila.

»Nasprotuje li ustvarjena ljubezen tistemu, ki jo je ustvaril?«

»Menim, da ne.«

»Vi samo menite? Recite, da nikakor ne nasprotuje!«

»Ne nasprotuje.«

»Je torej ljubezen greh?« jo je zapeljaval dalje.

»Greh? Tega pa ne vem —« je dejal negotovo. »Morda bo le greh — saj varam Bereniko.«

»Berenika naj bi bila manj zapeta. Hodila naj bi češče iz hiše. Pa bi ostala vsa ljubezen njej. Za kar se sami preveč ne menimo, to že ni več toliko naše, da bi za druge ne smelo obstojati.«

»Res, to drži. Torej ne bova grešila, če bova kako uro poslušala ljubezen? Pomirite me!«

»Nikjer ne opažam greha. Če bi pa greh le bil, kako majhen bi bil! Treba bi ga bilo zelo, zelo napihovati, da ga začno videti najbistrejše oči.«

»Ljubiva se, Kamilo!«

»Ljubiva se!« je bil odmev.

»Začniva s tem, da se bova tikala«, je predlagala.

»Najboljša misel! Bom kar začel: Dražestna Ilis, povej mi že vendar, kje je Berenika doma?«

Ali glej, odgovora ni bilo. Potegnila je sapa in listje v parku je skrivnostno zašumelo. Mar je nevihta že tu? Spreletelo me je — odklopil sem oči. Sijalo je svetlo solnce in tišina je bila soparna kakor prej. Ozrl sem se, a nobene klopi nisem videl. Ha, vse skupaj ni bilo nič drugega kakor idiličen sen! Le koliko časa sem bil dremal? Segel sem v žep po uro, a kakor da me je pičil gad, sem skočil na noge — ure ni bilo več.

A. Z.

Ridlnova Pepa in Komatar Helena neseta okrepčilo koscem, Plesinčnikov Marko pa skrbi za pijačo (Šmihel — Tekma koscev)

Jesensko razpoloženje na Vrbskem jezeru

Začetkom tega tedna sem se peljal s cestno železnico k Vrbskemu jezeru, da se poslovim od poletja. Vreme je bilo deževno in mokro. Gosta megla je ovirala razgled vzdolž jezera. To jesensko vreme je tesnobno težilo potnike na pristanu, ki so z očividno nepotrpežljivostjo pričakovali prihod sopihajočega parnika. Ljudi je mrazilo, še bolj so se zavili v svoje plašče in suknjiče. Število potnikov se je vedno večalo, ker so vozovi cestne železnice stalno dovažali nove skupine ljudi. Bili so to večinoma ljudje z dežele, ki so se vračali iz mesta. Končno je priplul željno pričakovvani parnik in pristal. Nekoliko potnikov je izstopilo, med njimi tudi majhen, suhljat podeželski župnik. Z belim slamnikom in nahrbtnikom na hrbtu si je delal pot skozi potnike, ki so se prerivali na parnik. Bil je to duhovnik, ki mi je osebno znan, bivši jetnik iz Dachaua. Njegov obraz je sijal kljub jesenskemu vremenu, kakor da bi bil najlepši dan vsemogočnega Stvarnika na zemlji. Komaj so zadnji potniki izstopili, že so čakajoči strmoglavili v notranjost parnika. Stiskali so se in se prerivali. Nek vojak, ki se je vračal iz Amerike, se je jezil nad zadržanjem ljudi in vpil: »Ta štoravost!« Na ta upravičeni vzklik vračajočega se vojaka, se je razlegel smeh in v istem trenutku se spomnijo »nejevoljni«, da so od zloma večjidel le zopet postali dobrodušni deželani.

— Kako pa veste, da pride vaš mož pijan domov?

— Ker zaliva rože na preprogi.

CVETLICE

naše prijateljice in dobrotnice

Že sam šopek cvetlic na pogrnjeni mizi nam stori sobo toliko prijazno in prijetno, da se čutimo v njej čisto domači, srečni in zadovoljni. Kako krasni so šele zeleni travniki in livade, ko vigred razseje po njih bogastvo pisanega cvetja! Kako se nam ob pogledu na to naravno krasoto, ki je noben umetnik ne more posneti v vsej njeni lepoti, razveseli oko in razširi srce, da nehote pozabimo na dnevne težave in skrbi in se nam življenje spet pokaže lepo in vredno življenja. Ali kako prijetno je hribolazcu, ko se vzpenja med strmimi pečinami na sončne vrhove in se mu izza skale na ovinku nasmehlja nasproti žametna planika, blagodišeča mrka ali mu zacinglja pred očmi sinji planinski zvonček! Sladko je počivati sredi valovitega morja rdeče cvetočega ravša ali na zeleni livadi, pretkani z modrim encijanom (sviščem) in planinskimi zlaticami. Kako vse lepši se nam zazdi svet in kako povezane se tedaj čutimo z vso naravo in njeno krasoto. Celo v pozni jeseni, ko mrzli vetrovi vejejo čez naše poljane in livade in je večina cvetlic že odmrla, se nam kot zadnji ljubezniv pozdrav naših prijateljic nasmehlja ob mežikajočem soncu skromna marjetica in na pašnikih nam bledo vijolčasti podlesek prijazno kima v slovo.

Poleg obče priznane lastnosti cvetlic, da nam lepšajo življenje, imajo naše prijateljice še drugo, morda važnejšo lastnost. Cvetlice so tudi dobrotnice človeštva. Že od nekdaj so ljudje v svojih tegobah in boleznih iskali pomoči pri rastlinah. Znano je, da imajo prav prirodni narodi prav izredno razvit čut za spoznavanje zdravilnih rastlin. Nagonsko so čutili, da morajo ta čudovito lepa in nežna bitja imeti še drugo poslanstvo mimo svoje lepote. In ker so opazili, da se nekatere živali ob določenih boleznih in ob zastrupljenjih po kačjem piku zatekajo k nekaterim rastlinam po pomoč, so tudi preprosti ljudje narave poizkušali isto. Z več stoletno izkušnjo in izročilom, ki so ga dedovali iz roda v rod, so si sestavili nekak seznam zdravilnih rastlin za različne bolezni. Tako najdemo pri različnih narodih take več ali manj podobne nepisane seznam zdravilnih rastlin z navodili, kako in kdaj naj se uporabljajo. Tako ima tudi naš narod že od nekdaj v časti lepo vrsto rastlin kot zelo zdravilne in v marsikateri bolezni priporočljive pomočnice. Lahko smo veseli in ponosni na svojo domovino, ki nam nudi toliko množino zdravilnih rastlin kot redko katera druga dežela.

Seveda moramo priznati, da je pri prirodnih narodih bolezen in zdravljenje imelo vedno nekaj skrivnostnega na sebi. Bolezni so pripisovali temnim silam, hudim duhovom, zdravljenje pa dobrim duhovom. Kakor so se z boleznijo hudi duhovi prikradli v telo in bolnika mučili in mu grozili, da ga uničijo, so z druge strani po podobnem vražarskem pojmovanju zdravilne rastline skrivale v sebi dobre duhove, ki jih je bilo treba z zagovori, obredi ali celo z žrtvami pripraviti do tega, da se spustijo v boj s hudobnimi duhovi in jih preženejo iz bolnika in ga tako rešijo. V tem opravilu so se pri poganih sčasoma specializirali posebni ljudje, čarovniki, ki so pozneje izključno vršili opravilo zdravljenja in so trdili, da imajo posebno zvezo z duhovi. Da je bila stvar bolj imenitna, so ves postopek zavili v skrivnostne, dostikrat v krvave obrede in tako polagoma postali glavni činitelji pri zdravljenju, zdravilne rastline pa stranskega pomena. Mnogo tega vražarskega in čarovniškega postopanja pri zdravljenju se je iz poganskih časov preneslo tudi v krščansko dobo in se v marsikaterih oblikah ohranilo pri kmečkem ljudstvu do današnjega dne. Še danes se kje dobijo stare ženice, ki »znajo zdraviti z zagovori« in imajo predpise, kdaj moraš rastlino utrgati (ob mlaju, polni luni, ob kresu itd.) in kdaj in kako jo uporabljati (n. pr. ko mesec pojema) in kakšne primesi ji moraš dodati in kaj govoriti, da bo zdravljenje uspešno. Med to vražarsko pojmovanje se je vrinilo mnogo zmot, tako da so pripisovali več moči vraži kot zdravilnemu učinku rastline, mnogokrat so izbirali napačne rastline. V njih so iskali le neke skrivnostne zunanje znake in so za različne bolezni izbirali rastline, ki so imele le neko zunanjo podobnost z obolelim udom. Te in podobne zmote in nepravilnosti so imele potem za posledico, da so se zdravniki in tudi izobraženci v prosvetljeni dobi odvrnili od zdravljenja z rastlinami in vse skupaj smatrali zgolj za vražarstvo in mazaštvo in to posebno v dobi, ko so lahko pripravljali zdravila na sintetičen način iz različnih kemikalij. Tako so rastline zgubile veliko ugleda na škodo zdravja. Vendar so neke rastline ohranile pri ljudstvu slej kot prej svoj ugled in pomen. Tako nihče ni zanikal lipovemu čaju zdravilnosti. Tudi bezeg, zlati grmiček, šentjanževka, bradovec, lučnik, kamilice, meta, hebat in še toliko drugih so ljudje pri različnih obolenjih vedno s pridom uporabljali. Celo v lekarnah so ohranile nekatere cvetlice vedno častno mesto, tako poleg imenovanih naprstec, baldrijan, kohnež, svišč in še več drugih, od katerih uporabljajo pri nekaterih samo listje, pri drugih korenine in spet drugih samo sok.

V novejšem času pa so si priborile rastline v zdravstvu spet svoj stari ugled. Vedno bolj se uporabljajo zdravila iz rastlin, katerih učinek na različne notranje bolezni in zunanje poškodbe je nesporno dokazan. Zato tudi lekarne in drogerije vedno bolj povpraševajo po zdravilnih rastlinah in jih dobro plačujejo. V Sloveniji je društvo »Mali gospodar« izdalo knjižico z navodili za nabiranje in sušenje zdravilnih rastlin ter je nabrano blago po primerno ugodnih cenah kupovalo. To je bilo za male in mlade ljudi lep vir dohodkov. Navodila za lastno domačo uporabo zdravilnih rastlin smo Slovenci imeli v zadnjem času v dveh dobrih knjigah, v prvi z naslovom »Zel in plevel« in še v boljši dr. Fr. Mihelčiča »Zdravilne rastline«, z natančnimi navodili, kako se rastline nabirajo, spravljajo in za kaj in katere bolezni se uporabljajo. Dodanih je poleg tega še mnogo slik za lažje spoznavanje neznanih rastlin. Take in podobne knjige bi morale biti na polici domače lekarne v vsaki slovenski hiši, da v sili ne bi tekali za kakšnimi starimi ženicami in se ravnali po njihovih dvomljivih nasvetih.

V zadnjem času pa se zdi, da je nastopila za zdravilne rastline čisto nova doba. Ne samo, da znamenito zdravilo penicilin spada tudi v kraljestvo rastlin, ker ga izdelujejo iz plesni, ampak tudi mnoge druge navadne rastline, katerih doslej v zdravstvu niso uporabljali, so se izkazale kot zelo učinkovite uničevalke raznih bakterij.

Nova raziskovanja angleških učenjakov postavljajo zdravilno moč rastlin na ranah v povsem novo luč. Ugotovili so namreč, da imajo nekatere rastline v sebi sokove, ki učinkovito pobijajo bakterije in da ti sokovi pri poškodbah in ranah preprečujejo vnetje in zastrupljenje krvi. Zadnja leta so angleški učenjaki preizkusili nič manj kot 3000 rastlinskih vrst, če imajo v sebi snovi, ki ubijajo bakterije.

Poizkuse izvedejo takole: rastlinske dele zmeljejo ali zmečkajo v torilcu (možnarju), dobljeno brozgo precedijo in stisnejo skozi cedila. Tako pridobljen sok spravijo v porozne (luknjičaste) cevke. Cevke potem vtaknejo v posebno skledo, v kateri je tako imenovana juha agar-agar, na kateri se bakterije prav ugodno razvijajo. V to snov agar-agar potem vcepijo bakterije, ki se razširijo po vsem površju. Ako se v cevkah z rastlinskim sokom nahajajo snovi, ki ovirajo bakterije pri razmnoževanju ali pa jih pobijajo, potem ostane večji ali manjši krog okoli cevke brez bakterij, ker jih rastlinski sokovi, ki pronicajo skozi porozne cevke, pomore. Na ta način lahko ugotove, kako močno vplivajo rastlinski sokovi na bakterije in kateri sokovi uničujejo določeno vrsto bakterij.

Do sedaj so ugotovili pri 70 evropskih rastlinskih vrstah, ki spadajo k 30 različnim družinam, lastnosti, da ovirajo ali pa uničujejo bakterije. Pri nadaljnih poizkusih se je v nekaterih primerih posrečilo dobiti to zdravilno snov čisto samo. In tako se obeta zdravljenju po rastlinah že neslutena bodočnost. Spet se bo pokazalo, da ta nežna in čudovito lepa bitja niso samo naše prijateljice, ampak tudi velike dobrotnice človeštva po skrivnostih silah, ki jih jim je Stvarnik položil v naročje.

Šmihel nad Pliberkom: Dekliški zbor poje

Podjunska dekleta na »Kmečkem prazniku« v Šmihelu

Gospodarski vzroki za beg z dežele

(Nadaljevanje s 1 strani)

Kmečko delo je le težko vezati na določene ure, kakor je to v navadi pri obrti, industriji, trgovini in v uradih. Kmet in njegov delavec sta zaposlena takorekoč od ranega jutra pa do poznega večera. Pri nekaterih delih je že mogoče držati se dnevnih delovnih ur. So pa druga dela — in ta so v večini —, ki izključujejo »uradne ure«. Mnogo del je takih, ki so v tesni zvezi z vremenskimi razmerami (n. pr. spravljanje krme); druga so vezana na tako dobo, ki seže daleč preko normalnega dnevnega delovnega časa (n. pr. jutranje krmljenje živine, zlasti delovne itd). Posebej je treba povedati, da vse to velja tudi za ženski svet. Kmečka gospodinja in mati po navadi zadnja leže k počitku in je zjutraj prva na nogah.

Tretjič je pa delo na zemlji po večini umazano. Kdor ima dan na dan opravka z gnojem in prstjo, z živalmi, vozovi in kmečkim orodjem, ne more biti snažen. Saj je prišlo v pregovor, da pravimo mestnemu človeku, ki je prišel z dežele v mesto, da se ga »držita prst in gnoj«. Pri težkem delu se v toplejšem času človek še poti; tako se večkrat prah meša s potom, da si po obrazu in životu ves marogast. Umivanje med delom nič ne zaleže, dostikrat tudi možno ni. Moraš pač biti umazan — delo to zahteva.

Zdaj pa te tri neugodnosti kmečkega dela obrnimo na mladega človeka. Težkega dela se rad ogiblje — ker pač zahteva mnogo truda, poleg tega pa škoduje lepoti in gibčnosti telesa. Kateri mladi človek ni rad lep? In kateri fant in katero dekle ni rado vsaj kako urico na dan prosto? Da jo lahko obrne svojim osebnim potrebam v prid? Tako ji pa preostane komaj ob nedeljah in praznikih kaka urica, sicer je pa ven in ven samo delo in zopet delo... Tudi to mladini ne prija, da mora biti dan na dan pri delu zamazana. Stvar bi sama na sebi še ne bila tako neprijetna — če bi mestni in tovarniški človek ne hodil dan na dan po delu snažen, lepo oblečen in »eleganten« po cestah. Ali je čudno, da si fant in dekle zaželita proč od gnoja in prsti v lažje in lepše življenje?

Ni tedaj dvoma, da značaj kmečkega dela pade med vzroke, ki mladino rinejo z dežele v mesto.

b) Donosnost kmetovanja

Prihajamo k poglavju, ki spada v gospodarsko kalkulacijo. Na tem mestu se z dokazilnimi številkami ne bomo mogli baviti, ker bi se nam spis preveč raztegnil. Kogar to važno vprašanje posebej zanima, naj seže po statistikah o cenah raznih proizvodov — od kmetijskih pa do najrazličnejših industrijskih — in se bo prepričal, da je kmečko delo med najslabše plačanimi opravili. Zanimivo je, da velja ta ugotovitev za redne, kakor tudi za izredne razmere. V rednih časih se kmečki stan stalno bori za pravične cene svojih pridelkov. A ker je kmetijskih proizvodov v normalnih časih na trgu dovolj, in je ponudba večja od popraševanja, so v prosti trgovini cene nizke. Deloma se ta pojav lahko spravi v vzročno zvezo z neorganiziranostjo kmeta, dočim je obrt, industrija in trgovina krepko organizirana; deloma je pa kriva temu pojavu gospodarska politika raznih držav. V izrednih razmerah — kakršne so sedaj — pa spet tišči cene kmetijskih pridelkov k tlom sistem maksimiranih cen, ki so v primeri s cenami kmetovih potrebščin prenizke. Kmetijski pridelki so za telesno življenje pač najvažnejši, zato morajo biti v cenah dosegljivi za vse plasti delovnega ljudstva... Tako je opravičilo, od katerega kmet in njegov delavec nimata nobenega dobička!

Resnica je in ostane, da je kmečko delo v primeri z delom v drugih poklicih preslabo plačano. Zlasti če pomislimo, kako je naporno in obsežno. V tem dejstvu vidim glavni vzrok, da ljudje bežijo od dela na kmetih drugam, kjer se jim ob manjšem trudu nudi boljši zaslužek.

100 letni jubilej!

V Zagorjah pri Boštu bo 12. septembra t. l. obhajala Marija Šturm, rojena Šavs 100 letnico. Leta 1846 je bila rojena na Kranjskem, s sedmim letom starosti je prišla s starši na Koroško. 28 let je pri različnih kmetih pridno služila. Tukaj se je poročila in je postala mati 7 otrok. Vsi otroci so že pomrli ,samo Ana, ki je sama že 60 let stara je še pri materi. Pridno skrbi ona za mamico, ki je še prav korajžna. Če tudi je postala gluha, še vendar prav rada poje. 12. septembra se bo v Zagorski cerkvi Bogu zahvalila za tako dolgo življenje in pridno hčer, ki za njo lepo skrbi, tudi hčerka bo zapela »Hvalo večnemu Bogu«, da ji je dal tako dobro mamico in jo ohranil toliko časa pri življenju.

Koroška direkcija za varnost je zaprosila notranje ministrstvo, da razjasni po uradni poti dejstvo glede bivanja bivšega okrožnega vodje v Velikovcu, Hansa Gruma.

Grum se baje nahaja sedaj v Ljubljani. Direkcija za varnost si prizadeva v slučaju resničnosti te še nepotrjene vesti, doseči njegovo izročitev Avstriji, ker se gre tu za nacističnega uradnika, ki je igral pri izseljevanju koroških Slovencev temno vlogo.

ŽIVALSTVO ABESINIJE

Orientalski pregovor pravi, da je vojna za nekatere dobra sestra, za druge pa prokletstvo. V preteklem desetletju je dvakrat vihrala vojna preko Abesinije. Če bi vprašali ondotne živali, kako se jim je godilo med vojno, bi nam potožile — toda molčimo rajši o tem! Molk je včasih kar zgovoren.

Toda — čemu bi se dosti ogrevali za živalstvo Abesinije? Kaj nam mar abesinski levi, ko je celo krščenim ljudem v sami Evropi težko živeti! Nu, na svetu so še drugi ljudje in ti vidijo v Abesiniji enega poslednjih ostankov onega izvirnega zoološkega vrta, ki mu pravimo Noetova barka.

Abesinija je dežela velikanskih nasprotstev. Iz vročega nižavja kipi proti nebu ogromna gorska trdnjava. Primerjati bi se dala z orjaško kamenito kocko. Z njo je nameraval kak Kiklop zamašiti luknjo v afriškem kontinentu, pa mu je uspelo le, da je luknjo površno pokril — tako moli sedaj kocka precej osamljena iznad afriške mize. Obsežne planote se razprostirajo po višavju, reke so pa vanje izdolble globoke doline z vrtoglavimi stenami. Marsikje so trše kamenine močneje kljubovale vremenskim nezgodam in razdiralnim silam narave. Zato je polno krajev, kjer rastejo iz planot še višje gore. Te se večinoma med sabo spajajo v vence in sklope, ki jim glavni vrhovi plavajo naravnost v oblakih (Ras Dašan 4600 m).

Izkustvo uči, da toplota pojema, bolj ko gremo navkreber. Zato razločujejo Abesinci v svoji domovini tri pasove. Tropski svet, ki obsega nižavje in hribovje do 1500 m višine, imenujejo Kolla. Tu je bujno rastlinstvo, dosti pragozda, nemalo močvirja. Nad tem pasom leži Vojna Dega (»vinska dežela«, po vinski trti, ki je nekoč dobro uspevala). Kar ima pa lego preko 2400 nadmorskih metrov, zovejo kratkomalo Dego. Še 3800 m visoko obrodi žito, dasi so tam gori noči zimsko mrzle.

Kolla in Vojna Dega sta zlasti v zapadnem in jugozapadnem predelu domovina težkih sesalcev kakor slonov ,nosorogov, povodnih konj, bivolov ,merjascev. Pravcati raj tropsko pestrega živalstva se je ohranil okoli južnoabesinskih jezer (Abala, Abaja, Štefanijino in Rudolfovo jezero). Lovišča segajo globoko v angleško kolonijo Kenia. Domačini najbolj cenijo povodnega konja, od česar ima žival seveda samo škodo. Radi obilja mesa jo love na vse pretege. Za domače prebivalstvo ima ta vrsta sesalcev nekako isti pomen kakor pri nas tolsto govedo, in ne bilo bi napak, če bi povodnega konja prekrstili v vodno govedo. A povsod, kjer je voda, mrgoli obenem še drugih živali, takih, ki se jih boji staro in mlado. To so požrešni krokodili, ki so doma ne samo po jezerih, ampak tudi v vseh rekah gor do 1200 m nad morjem.

Štirinožec, ki so Abesinci nanj najbolj ponosni, je lev. Klati se zlasti po krajih, kjer so tla bolj suha in pustinjska, a tudi hribovitega ozemlja se ne straši, saj ga mestoma srečaš v Vojni Degi. Lev je v očeh Abesincev simbol moči, zmagoslavja in oblasti. V grbu abesinskega cesarja drži lev v desni šapi žezlo, ki se končuje v obliki križa. Še dandanes, velja na dvoru v Addis Abebi pravilo, da mora podanik, če se hoče bližati cesarju, stopiti skozi vrata, ki jih stražijo levi. Če pa misli cesar koga odlikovati, mu podari živega leva.

V puščavi in stepi odjedajo levom plen številni leopardi, ki so bolj odporni proti hladu, zato si upajo visoko navzgor po pobočjih Dege. Prijetnejša žival je gepard, ki mu hvalijo blago nrav. Brez težave se da krotiti, hitro se privadi ljudem in v mnogih boljših hišah ga redijo kot domačo žival, to pa ne toliko zavoljo koristi nego v zabavo. Zoološko sodi nekako v sredo med psom in mačko.

Divja mačka šteje med ne baš redke prikazni, prav tako ris. Hijen in šakalov je nešteto. Kar v krdelih se pode po deželi, požrešni in nesramni so, domačini bi jih najrajši iztrebili, če bi se dalo. Z njimi tekmujejo v borbi za obstanek divji psi. Naravno je, da afriška pokrajina ne bo brez opic. Zlasti pavianov ne manjka. Nekaj posebnega med njimi je srebrni pavian. Običajno si predstavljamo, da so opice zelo navezane na toploto, kar je tudi res. Vendar to ne velja za vse; dokaz temu je dželada-pavian, ki domuje v visokem gorovju in se prikaže v dolinah le, kadar si poželi sadežev s plantaž. Opica guereza je menda najzanimivešja v vsej Abesiniji. Bode v oči zaradi lepe dolge, mestoma bele, mestoma črne dlake.

A. Z.

VOJNA PROTI BACILOM

Vojna, ta velika uničevalka najbolj zdravih ljudi, prinaša poleg strašnih razdejanj na gospodarskem in kulturnem področju s seboj še mnogotere druge žalostne posledice kot so pomanjkanje, lakota in bolezen, predvsem jetika, ki je po sedanji vojni najhujša morilka ljudi v krajih in mestih, ki so od vojne najbolj prizadeti. Saj kot poročajo časopisi, se samo v Berlinu dnevno javi do 300 novoobolelih in približno 200 jih umre od te strašne bolezni. Nič bolje ni po drugih krajih Nemčije, kjer ni zdravih stanovanj in ne dovoljne prehrane.

Tako stanje po vojni, da se bodo pojavile razne nalezljive bolezni, so zdravstveniki že predvideli, zato so se že zgodaj, takoj v začetku vojne, spravili na delo, da najdejo učinkovita sredstva zoper razne bolezni. Vojna namreč ima to dobro lastnost, da se tedaj ne vprašuje, koliko kakšna stvar stane, marveč samo na to gleda, da se potrebno poskrbi. Tako so učenjaki lahko brez skrbi poskušali in raziskovali, katera sredstva se najbolj obnesejo proti boleznim.

Prvo, naravnost čudovito sredstvo proti raznim boleznim, ki so ga odkrili in nato začeli na veliko uporabljati, je p e n i c i l i n. To zdravilo je že leta 1928 po naključju odkril angleški zdravnik, dr. Aleks. Fleming in sicer ga je dobil iz plesni, ki se razvija na organskih snoveh n. pr. tudi na kruhu, usnju — in se latinsko imenuje penicilium. Do minule vojne je to sredstvo ostalo bolj laboratorijska igrača v poskusnih cevkah. Leta 1941. pa se je angleški zdravnik v Washingtonu, dr. H. Florey znova lotil te iznajdbe in jo po 2 letih po različnih razočaranjih in težavah razvil v pravo in zanesljivo orožje proti mnogim nalezljivim boleznim. Danes ga že uspešno uporabljajo proti pljučnici, sifilisu, gonoreji, malariji, zastrupljenju krvi in še proti nekaterim drugim boleznim. V zadnjem času se je uspešno obnesel tudi proti bronhitisu — vnetju sapnika. Po injekciji penicilina izgine infekcija po 20 urah iz vratu. Sedaj izdelujejo to zdravilo že na veliko. Strokovnjaki pa pravijo, da delokrog penicilina še ni izčrpan.

Zdi se pa, da na jetiko penicilin nima vpliva. To pa zdravnikov ni motilo, da ne bi dalje iskali. Že pred 29 leti je ameriški geolog (raziskovalec zemlje) dr. Selman Waksman odkril v zemlji novega uničevalca bakterij. Med vojno so se bakteriologi znova lotili te iznajdbe in razvili iz nje čudovito zdravilo, neke vrste nadaljevanje penicilina. To novo zdravilo se imenuje s t r e p t o m y c i n.

Streptomycin se je do sedaj obnesel proti boleznim, na katere penicilin ni imel vpliva. Tako ga uspešno uporabljajo pri težkih primerih tifusa, griže in pri zastrupljenju s pokvarjenimi živili. Kar je pa največ vredno je, da se je v laboratorijih obnesel tudi proti jetičnim bacilom. Ko so potem poskuse obnovili na živalih (morskih prašičkih), je tudi pri teh bolezen ustavil, ne pa popolnoma ozdravil. Kajti bacili jetike so trdoživi in ko nastopijo zanje neugodne ali nevarne razmere, se obdajo z neprodirno kožico ali mreno, v kateri so varni pred napadi. Ob ugodni priliki pa pridejo spet na dan in nadaljujejo svoje uničevalno delo. Sedaj na ameriških klinikah preizkušajo streptomycin tudi na jetičnih bolnikih in upanje je, da bo uspeh povoljen, če ne presenetljiv.

J a v a n i c i n je spet drugo sredstvo, ki ga pridobivajo na podoben način kakor penicilin. Plesen, iz katere pridobivajo javanicin, se razvija na gnijočem sadju. Javanicin uporabljajo pri zastrupljenju s plinom in pri zastrupljenju krvi. Proti jetiki se je tako obnesel kakor streptomycin. Ima pa še to prednost, da ne povzroča nobene druge škode na organizmu. Poleg tega je znana njegova kemična formula, kemični sestav, in tako ga bodo lahko pridobivali na sintetičen (umeten) način.

Vsekakor so te iznajdbe veselo upanje za bodočnost. Boj proti jetiki bo zmagovit in verjetno je, da jo bodo tako omejili, kot kólero ali druge nalezljive bolezni. Zdaj gre zato, da najdejo sredstvo ali način, kako bodo ta zdravila prišla tudi do bacilov, ki so se zavili v kožo. Pri današnjem stanju znanosti lahko pričakujemo, da se bo to kmalu tudi posrečilo.

Seveda ostane pa še vedno dolžnost zdravih in bolnih ,da se varujejo okužbe in da telo krepijo in utrjujejo, da bo čim bolj odporno proti jetiki.

Večji uspeh kot proti jetiki je zdravstvo doseglo v boju proti malariji. Proti tej bolezni so se do nedavnega borili samo s kininom in s tem, da so uničevali raznašalce malarije, anofelese, in petrolizirali močvare in mlake, kjer so se legli komarji. Vojna pa je zahtevala učinkovitejša sredstva, da so vojake v močvirnih krajih zavarovali pred malarijo in že bolne hitro in korenito ozdravili. Tako so se vrgli najprej na pokončevanje anofelesa, ki s svojim pikom okužuje človekovo kri z malaričnim bacilom. V tem boju se je najbolj obneslo sredstvo, ki ga s kraticami označujejo DDT (t. j. dichlorifeniltrichlorophan). To sredstvo so najprej izdelovali že pred vojno v Švici kot prašek proti mrčesu. Amerikanci pa so leta 1941. začeli s tem praškom delati razne druge poskuse, dokler ga niso razvili v učinkovito sredstvo v pobijanju legljišč malarije in tifusa. Izdelujejo ga kot prašek in tekočino. S tem sredstvom lahko v nekaj urah uničijo milijarde komarjev in muh, teh raznašalcev malarije, tifusa in griže.

Naravnost v boju proti malariji pa se je posebno obnesel »poludrin«. Ta je naravnost čudovito pomagal proti najnevarnejši tropski malariji in jo napravil nepomembno kot navadni kašelj. Ena tableta poludrina dnevno zadostuje, da se vas bolezen ne loti, če tudi ste v najbolj malaričnih krajih. Tudi v najhujših napadih malarije zelo hitro pomaga spraviti bolnika na noge.

Drugi način boja proti malariji je serum, ki ga dobivajo iz krvi obolelih na malariji. Tudi ta serum je izredno uspešen in učinkovit. Tega pridobivajo na angleškem v posebnih bolnicah za malarične bolnike.

A. N.

Nevarnost povojne inflacije

P o r o č i l o b a n k e z a m e d n a r o d n a p l a č i l a

V šestnajstem letnem poročilu svetovne gospodarske banke za mednarodna plačila, ki je izšlo koncem julija, so podvrženi finančni in gospodarski problemi vsega sveta temeljiti analizi. Posebno pažnjo polagajo na nevarnosti povojne inflacije in strahu pred prihajajočo depresijo. V poročilu samem stoji:

»Tako dolgo, dokler ležijo zaloge življenskovažnih predmetov pod normalo — kar je za večino živil še vedno slučaj — je možno povzročiti z ukinitvijo racioniranja izredno povišanje cen. Iz tega razloga bodo ostali sistemi racioniranja še vedno v moči.

Treba bo postopoma uvesti zopet ravnotežje med blagovnim tokom in delom, denarnim tokom in cenami. V tem obsegu, kakor se zvišuje tekoča proizvodnja, bo naloga nadzorovanja težka v tistih deželah, kjer je vladalo veliko pomanjkanje. V teh deželah more privesti zopetna pojava blaga po tolikih suhih letih do tega, da se bodo ljudje trgali zanj.

Ukrepi, katere so pred kratkim uvedli v mnogih deželah, v katerih je prevzela vlada odgovornost za obdržanje visoke in trajne zaposlitvene ravni, se morajo smatrati za izraz odločnosti, da se ne dovoli povrnitev depresije iz let 1930 — 33.

Visoko občinstvo pa izgleda, da si ne dela nobenih iluzij glede možnosti močnejših gospodarskih nihanj. Nasprotno, izgleda, da se hoče pečati z možnostjo ponovnega udarca in je mnenja, da bo prihodnji padec bolj podoben veliki depresiji iz let 1930—33, kakor pa manj nevarnemu iz let 1920—22.

Če bo šlo zaradi dvignjene proizvodnje sedanje izrazite prodajne tendence h koncu, bo prišlo preje do začasnega zastoja kakor pa do resnične depresije.

Ker povpraševanja po trajajočih potrebščinah, kakor n. pr. hišah, avtomobilih itd. ni možno tako hitro kriti, so mnenja, da se bo raztegnila relativno ugodna prodajna tendenca še na več let.

Študij o prodajnem položaju in tendenci, ki ga je predložila švedska vlada spomladi 1946 parlamentu, pravi, da se more z relativno varnostjo smatrati trajanje prodajne konjunkture do približno leta 1950. Po letu 1950. pa je možno, da bo volumen proizvodnje povzročil znižanje cen.

I.S.B./Vi.

Morda vas bo zanimalo

DE GAULLE KRITIZIRA

General De Daulle se je že drugič v tem letu udeležil javne razprave o bodoči francoski ustavi, o kateri zdaj razpravlja ustavodajna zbornica. Časopisom je dal izjavo, v kateri kritizira sedanji ustavni načrt in izjavlja, da ne nudi potrebnih pogojev za obnovo Francije v sedanjem svetu.

General De Gaulle je izjavil, da govori »kot Francoz, ki ne išče mest ali položajev, ki pa je imel v težkih okoliščinah možnost, da ugotovi potrebne pogoje za dobrobit in učinkovito vodstvo države«.

S posrednimi izrazi, a na nedvoumen način označuje bodoče nevarnosti, ki ogražajo Francijo in francoski imperij od zunaj; pravi, da je prepričan, da se bo morala Francija v bližnji bodočnosti ponovno boriti s krizo, ki jo lahko primerjamo krizi ob času, ko se je začela druga svetovna vojna. Z živahnimi izrazi kritizira šibkost izvršne oblasti in vlade proti zakonodajni oblasti in parlamentu.

De Gaulle priporoča, naj bi ustava »dala vladi čim večjo neodvisnost in kohezijo.« Opozarja na nevarnost, da Francija izgubi imperij in nevarnost »konkurence drugih velesil.« Zagovarja nujnost ustvaritve imperialnega parlamenta in »sveta francoske zveze z zveznim predsednikom in ministrom, ki bi imel nalogo s pristojnimi organi na splošno odločati o zadevah imperija.«

Preden je general De Gaulle objavil svoje stališče, je imel v nedeljo zvečer dolg razgovor z glavnimi avtorji sedanjega ustavnega načrta. Pariški politični krogi menijo, da pomeni De Gaullova izjava, da general ne bo kandidat za bodočega predsednika. Francoska ustanova, ki beleži odmeve javnega mnenja, je nedavno razpisala referendum, v katerem je stavila vprašanje, ali prebivalstvo želi De Gaullovo vrnitev. Včeraj so objavili odgovore: 34% je odgovorilo z da, 46% z ne, 20% pa se ni izrazilo.

Predsednik ustavne komisije socialist Andrè Philip je imel v ponedeljek na zasedanju, na katerem so razpravljali o ustavi, govor, v katerem je izrazil obžalovanje nad De Gaullovo izjavo, ki napada načrt ustave. Philip je dejal: »Vsi čutimo veliko hvaležnost do moža, ki je eden izmed največjih v naši zgodovini. Nikdar ne bomo pozabili, da je rešil Francijo in republiko. Vendar pa je svojevoljno zapustil vodstvo. De Gaulle bi se lahko popolnoma odtegnil politiki, zapustil pa je oblast, ne da bi se odpovedal političnemu življenju. Nemogoče je izvajati vpliv, če človek ne prevzame tudi odgovornosti.«

Philipova izjava je povzročila v pariških političnih krogih iznenadenje, ker je bilo znano, da je imel De Gaulle pred objavo svoje izjave z njim razgovor.

TUDI SOVJETI BODO IZDELOVALI ATOMSKE BOMBE

Ruski opazovalec pri poizkusu z atomsko bombo na Bikinih, prof. dr. Simon Alexandrov, je ponovno izjavil, da ima Rusija snov za izdelavo atomske bombe na razpolago in poleg tega tudi strokovne moči in bo v bližnji bodočnosti presenetila svet z lastno atomsko bombo. Med drugim je rekel: »Udeležil sem se poizkusa z atomsko bombo na Bikinih, ker je sovjetska vlada hotela vedeti, kako se izvede in organizira take poizkuse.«

Ruski znanstvenik je nadalje izjavil, da bi bilo za nek narod nemogoče obdržati tajnosti atomske energije. Francoski fizik Curie je že vedel za tajnost. Neobhodno pa je potrebno, da se doseže učinkovito nadzorstvo izdelovanja atomske energije. Rusija in USA sta si edini v tem, da zaničujeta to orožje.

Viceadmiral Blandy, ki vodi poizkuse z atomsko bombo, je zanikal vesti, da bodo izvedli prihodnji poizkus z atomsko bombo, pri katerem naj bi eksplodirala ena pod vodo, druga pa nad vodo in to istočasno. Admiral pa je dodal, da bi bil tak postopek najboljši za izvedbo atomskega napada.

OBSODBE V LJUBLJANI

Beograjska radijska postaja poroča, da je vojaško sodišče v Ljubljani v petek dopoldne ob devetih izreklo obsodbo nad »narodnimi izdajalci in vojnimi zločinci Rupnikom, Rösenerjem, Rožmanom, Krekom, Vizjakom in Hacinom.«

Radijska postaja poroča, da so obsojeni: Rupnik Leon na smrt s streljanjem, na trajno izgubo političnih in državljanskih pravic ter na zaplembo vse imovine; Rösener Erwin na smrt z obešenjem in na zeplembo vse imovine; dr. Rožman Gregorij na 18 let odvzema svobode, na izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo deset let po prestani kazni in na zaplembo vse imovine; dr. Miha Krek na 15 let odvzema svobode, izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo deset let po prestani kazni in na zaplembo vse imovine; Vizjak Milko na 20 let odvzema svobode, izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo deset let po prestani kazni in na zaplembo imovine; dr. Hacin Lovro na smrt z obešenjem, trajno izgubo političnih in državljanskih pravic in na zaplembo vse imovine.

Naše kmetovanje v ogledalu svetovnega gospodarstva

Sredi meseca avgusta so časopisi prinesli nekaj drobnih poročil o delu in načrtih »Prehranjevalne in kmetijske organizacije« pri UNO (Organizaciji Združenih narodov). V teh poročilih smo brali pomembne stvari, ki je prav, da zanje zve tudi naše kmečko ljudstvo. Čeprav je Organizacija Združenih narodov (UNO) daleč od nas ,so ukrepi, ki jih ima v načrtu, tako važni tudi za naše gospodarstvo, da moramo nanje opozoriti našega kmeta.

Generalni ravnatelj zgoraj imenovane Prehranjevalne in kmetijske organizacije pri UNO, John Orr, je predložil sredi letošnjega avgusta tej organizaciji mednarodni načrt za borbo proti lakoti in proti veliki kmetijski krizi v letu 1949. Izjavil je po poročilih listov, da bo Evropa leta 1949 dosegla v proizvodnji življenjskih potrebščin predvojno višino. Če posamezne države ne bodo pripravljene računati s presežki, ki bodo takrat prišli na trg ,ne bo zanje nobenega kupca in cene se bodo nujno zrušile. Nastopila bo velika kmetijska kriza, ki se bo pojavila mnogo hitreje kakor kadar koli poprej.

Marsikomu se bo nemara čudno ali pa vsaj zanimivo zdelo, govoriti o veliki kmetijski krizi sedaj, ko kmet igraje spravi v denar sleherno drobtinico svojih pridelkov in se ljudje s potom na obrazu trudijo, da od kmeta dobijo kako malenkost vsaj tistih pridelkov, ki niso pod zaporo. Da o drugih sploh ne govorimo!

In vendar je resnica, da svetovni gospodarstveniki predvidevajo v nekaj letih ogromno gospodarsko stisko, ki bo zajela kmetijstvo! V ta namen že sedaj delajo načrte ,kako bi pretečo krizo kolikor le mogoče omejili in preprečili. Na koncu svojega poročila pravi zgoraj imenovani ravnatelj, da more svet pridelati toliko življenjskih potrebščin, da bi zadostovale za trikrat več prebivalcev na svetu, kakor jih živi sedaj.

Na vsak način mož ne mlati prazne slame. Svetovna organizacija, kakršna je UNO, ne bo postavljala na taka mesta ljudi, ki bi govorili tja v en dan. Njegove besede in predvidevanja moramo resno vzeti in se ob njih zamisliti. Kakšni naj bodo zaključki razmišljanja o bodočem gospodarstvu za slovenskega kmeta tu na Koroškem?

Da bo po sedanjem velikem pomanjkanju kmetijskih proizvodov prišlo kar na hitro roko do preobilice teh proizvodov, smo mi v »Kroniki« ugotovili že pred meseci. Ko bodo začele padati zapreke v svetovni trgovini in v prometu po morjih in po celinah, bodo postali predpisi o racioniranju odveč. Prav tako bodo morali pasti v glavnem tudi predpisi o maksimalnih cenah. Kadar se pojavi na trgu blaga v obilici, postanejo maksimalne cene popolnoma odveč. Velika ponudba začne potiskati samo po sebi cene navzdol. In tako padanje cen lahko zavzame tak obseg, da se bo kmetijsko gospodarstvo v celoti znašlo v obupnem položaju. Če zmaga — kar je povsem verjetno — na svetu načelo proste trgovine brez pretiranih carinskih predpisov in ovir, se posamezna država ne bo mogla uspešno boriti za svoje kmetijstvo. Tako bo kriza potegnila za seboj kmetovalce celih zemeljskih predelov in kontinentov.

Ko smo svoječasno v našem listu govorili o bodoči krizi, smo to napravili v zvezi z razpravo o kmetijskih gospodarskih (nabavnih in prodajnih) zadrugah. Rekli smo, da bo za slovenskega kmeta na Koroškem usodno, če ga bodoča kmetijska kriza najde nepripravljenega. Svetovali smo mu, naj prav resno misli na združitev v kmetijskih zadrugah, ki so po našem trdnem prepričanju edine v stanu, da posamezniku pomagajo prebresti težave bodoče krize.

Kdo bo prvi? (Tekma koscev v Šmihelu)

Istega mnenja smo tudi danes. Razlika je samo ta, da imamo danes tem več razloga in več upravičenosti, naše kmečke gospodarje na bodočo nevarnost opozarjati. Sedaj smo slišali iz ust svetovno odgovornega moža isto bojazen, ki smo jo mi pred meseci predvidevali.

Naš kmet bo ravnal gospodarsko pametno, če z bodočo stisko že sedaj povsem stvarno računa in se nanjo pripravlja. Gospodarski ukrepi na kmetiji naj bodo polagoma usmerjeni v tem pravcu. Podoben mora biti človeku, ki pričakuje povodenj in zato gradi varnostne jarke in nasipe že preden mu je voda zalila hišo. Za kmeta bo taka povodenj obstojala v hitrem padcu cen kmetijskih pridelkov in v veliki nevarnosti, da svojih produktov sploh ne bo mogel prodati. Kako si bo posamezen gospodar v tej stiski pomagal, je pač odvisno od mnogih činiteljev, med katerimi so mnogi tudi krajevnega značaja. Odvisni so od značaja njegovega kmetijskega obrata, od kakovosti zemljišča in od panog, s katerimi se v glavnem peča.

Jasno je, da bo posamezen gospodar, prepuščen popolnoma sam sebi, krizo silno težko prenesel. V takih kritičnih časih je gospodarska moč posameznega stanu samo v skupnosti.

Danes ta dan je pridiganje o skupnosti v gospodarskih rečeh kakor glas vpijočega v puščavi. Sedaj potrebe po skupnih akcijah zares ni. Toda to je danes. Kaj bo pa jutri?

Porabljamo priliko, ko poročamo o prizadevanjih mednarodnih gospodarskih institucij, da preprečijo bodočo kmetijsko krizo, in naše kmečke ljudi ponovno opozarjamo na kmetijske blagovne zadruge. Ko bodo nastopile težave v prodaji kmetijskih pridelkov in se bodo cene začele nižati, bo misel na zadrugo prišla mnogo prepozno. Takrat bo posamezen kmet brez zadruge, kakor orehova lupina na morskih valovih. Zadruga bo pa v tem času podobna močni in veliki ladji, ki jo vihar sicer nekoliko maje sem in tja, a premetavati je ne more, kaj šele potopiti.

Ko govorim o zadrugah za našega kmeta, mislim na take kmetijske zadruge, ki jih bo imel v rokah slovenski kmet. Na druge se ne moremo zanesti. Če imaš v viharju pri krmilu ladje tujca, ki ima svoje interese, ti je zmožen ladjo zapeljati na sipino ali pa jo celo potopiti, sam pa se pravočasno rešiti z rešilnim pasom. Naše zadruge morajo krmariti naši zanesljivi ljudje, ki jim zaupamo in smo jih sami poslali h krmilu!

Tešimo ladjo zadružne skupnosti, slovenski kmečki ljudje, dokler je čas in nam še sonce sije vsaj skozi tenke oblake!

O sadju

Letos je na Koroškem sadja, tega daru božjega, razmeroma precej. Ponekod se drevje šibi pod težo sadežev. Da ne bo škode, naj kmečki sadjarji najprej skrbijo, da bodo sadna drevesa primerno podprli. Odčesnjene veje so slabo spričevalo in znak malomarnosti. Premisliti moramo, da se sadje od tedna do tedna debeli in postaja težje pri pozno zrelih sortah. Zato naj vsak sadjar večkrat drevesa pregleda in s podporami drevju pomaga nositi dragoceno težo.

Dragoceno težo zares! Po kmetih na splošno pripisujemo sadju v presnem stanju vse premalo vrednosti in važnosti v prehrani. Da je pri hiši zadosti mošta, se kmet skrbno briga. Tudi za žgano pijačo je celo lepega sadja vse prej kot škoda. Da bi bilo pa zdravega surovega (presnega) sadja družini na razpolago vso jesen in daleč notri čez božične praznike, za to se naši gospodarji in gospodinje premalo zavzemajo. Pa je vendar surovo sadje tako važen in dragocen pripomoček pri prehrani človeka, da se mu v resnici splača posvetiti več pozornosti.

Pri nas pridelujemo izmed pečkatega sadja v prvi vrsti jabolka najrazličnejših sort, v veliko manjši meri pa hruške, če izvzamemo hruške moštnice, ki jih imamo precej. Od koščičastega sadja pa gojimo zlasti češplje.

Kakšna pa je sestava in hranilna vrednost sadja? Navesti je mogoče le povprečne številke. Pa še te zavisijo od različnih činiteljev, kakor od kakovosti zemlje, na kateri drevje raste, od podnebja, od vrste (sorte) in od sadjarjeve brige in skrbi za drevje in za sadeže. Povprečno vsebuje v odstotkih sadje' sledeče hranilne snovi; beljakovin 0.8%, ogljikovih hidratov 16—20%, rudninskih snovi 0.5—1.2%, sadnih kislin 1—3%, vode 75—85% in nekaj vitaminov. Važna sestavina presnega sadja so ogljikovi hidrati, ki vsebujejo sadni sladkor. Pri sedanjem občutnem pomanjkanju sladkorja so v sadju nakopičene množine ogljikovih hidratov (t. j. sladkorja) posebno dragoceno hranilo za otroke in odrasle. Posebno važen pomen gre presnemu sadju pri prehrani otrok. Pa tudi odrasli ljudje naj bi ga več uživali! V sadju nakopičene rudninske snovi so znaten pripomoček telesu pri proizvajanju krvi in pomagajo utrjevati mišice, živce in tudi okostje. Razen tega je pa uživanje sadja v presnem stanju pomembno zato, ker s svojo kislino in vonjavo ter z nakopičeno vodo pomaga gasiti žejo in osvežuje organizem. Sadje jejmo neolupljeno! Če sadež olupimo, vržemo s tem proč kožo, v kateri se nahaja staničnina, ki izredno pospešuje prebavo in preprečuje zaprtje.

Če vse povedano dobro premislimo, bomo prišli do zaključka, da smo do sedaj sadju pripisovali premalo pomena v prehrani. Podcenjevali smo njegovo hranilno, osvežilno in zdravilno ceno. Zato smo bili vse preveč navdušeni za razne produkte iz sadja, a za vrednost presnega sadja smo imeli premalo smisla. Zanaprej bodi naše ocenjevanje surovega sadja bolj pravično!

Rotija

Poves'

Spisal Karl Mauser

5.

Rotiji se je zdelo kakor v cerkvi. Marička jo je sunila s komolcem: »Poj!«

Zdaj šele se je zdramila.

Bog, ki je Stvarnik moj,
ustvaril me je na svet...

Rotijin alt je mehko zaplaval. Nenadoma jo je petje prevzelo, jo potegnilo za seboj in Rotija je pozabila na vse in čutila ob sebi samo Maričko, ki je pela visoko, da je rezalo zrak. Dekleta so se zagledala nekam predse, z rokami sklenjenimi v naročju in pela, kakor da zanje razen glasov ni ničesar več na svetu.

Marička je že vzdignila novo:

Dekle, zakaj tak žalostno,
povešaš mi oči...

Rotijin alt je postal žalosten kakor nekam zasanjan:

Al' usahnil ti je rožmarin,
al' nagelj se suši?

Gozdar Lovrenc je slonel pred kočo, poslušal in kadil pipo. Saj je vsak večer poslušal to dekliško petje, toda vsak večer znova ga je prijelo. Sam ni vedel kaj: ali hrepenenje po ženi, ki je bila v Radovljici ali hrepenenje po dolini, ki je ležala tam spodaj.

»Dobro pevko ste dobile«, je zaklical, ko je bilo pesmi konec. Rotijo je oblila rdečica. Kar pozabila je, da ni več ne dekle, ne žena. Ali sploh sme sedeti med temi preprostimi dekleti z žuljavimi rokami, ki mislijo na svoje fante in na nedeljsko mašo, kjer se bodo dobile z dragimi? Ali ni greh, da sedi s svojo skrivnostjo todle in poje, kakor da je ne teži nobena skrb?

Gospod Lovrenc je zaklical od koče: »Tisto zapojte: Vsi so prihajali...«

Čotovi ni bila treba dvakrat reči. Pesem je že plavale čez jaso.

... njega ni b'lo, ni b'lo...

Rotiji je nenadoma postalo hudo. Vse v njej se je razžalostilo. Nikdar več ga ne bo, čeprav je še živ. Osramotil me je in zginil. In čeprav pride, pred moje oči nima stopiti.

Sredi pesmi je obmolknila. Marička je stresla z glavo in jo jezno pogledala. Morala je peti. Pela je brez srca, brez volje in svoj glas je čutila, kakor da prihaja iz velike globine, iz prepada z ozkimi golimi stenami, po katerih se ne bo mogla nikdar dvigniti.

Mesec se je dvignil na nebo in nekje pod bajtama je lajala lisica. Njen hripav glas se je zadiral v petje kakor krohot blaznega človeka.

»Pozno je; spat gremo.« Marička se je vzdignila in z njo vsa dekleta iz prve bajte. Rotija je kar pijana omahovala ob Čotovi.

»Ni b'lo, ni b'lo«, se je zadiral lisjak.

Rotiji je bilo hudo do solz.

Zlezla je na pograd, se zavila in šla z roko pod zglavje. Rožni venec je bil hladen kakor kača. Vseeno si ga je ovila okrog roke in se obrnila v steno. Nekaj časa je odgovarjala Marički, ki jo je spraševala o tem in onem, potlej se je pa potuhnila kakor da spi.

»Rotija, ali spiš?«

Ni se hotela oglasiti. Morala je misliti nazaj, na Prtovč in na selško žegnanje, na svojo samotno kajžo in na svojo bridko skrivnost, ki je zorela v njej. Tako težko je nositi bolečino, če je ne smeš nikomur razodeti. Še Marjeta ne ve zanjo. Morda še Tine ne, ki se z drugo vlači po Kranju.

Pustila je teči solzam, saj jih nihče ni videl.

Nazadnje je tudi Marička voščila vsem še budnim lahko noč in potegnila odejo tesno k vratu. Rotija je slišala samo še globoko dihanje spečih.

Na jasi pred bajto se je sprelivala mesečina in se ustavila pod kapom. Rotija je vedela, da bodo kmalu prišle srne na vodo in se potlej šle past na poseko. Noč na planini je Bog ustvaril za živali.

Pregreto lubje na strehi je prasketalo in se ohlajalo: Rotija je poslušala skrivnostne glasove, ki so se mešali z mirnim sopenjem deklet in zavidala vsako izmed njih za spokojni počitek.

Sama na Martinčku.

Prvi teden je Rotija tolkla kamenje. Tri dni so jo bolele roke, da jih je komaj premikala zvečer. Potlej se je vsemu privadila. V bajti se je udomačila in enkrat je že šla sama po mleko na Lipniško planino.

V želodcu se ji ni več vzdigovalo. Sama sebi se je čudila. Zrak ji je dobro del.

V soboto poldne je prišel na Martinček Jernej. Rotija je ravno nekaj šivala.

»Vprašat sem te prišel, če misliš iti na Prtovč. Jaz kanim pod večer. Če bi šla, bi šla lahko skupaj. Ravno na Mošenjski planini sem imel nekaj opraviti, pa sem naredil še teh nekaj korakov.«

Rotija mu ni verjela. Preveč je mendral. Prav iz Kališnika je moral priti je uganila. Le zakaj taji?

»Ne mislim v dolino. Marsikaj si moram pošiti in če po pravico povem, sem zares trudna. Delu sem se šele dobro privadila. Na Prtovču pa za enkrat nimam kaj iskati. Marjeto lepo pozdravi in če nazaj grede ne boš imel preveč nositi, bi te prosila, če bi mi prinesel malo turščne moke in zaseke. Marjeta ve, kje imam vse spravljeno in tudi ključ ima od kajže. Sama pa res ne bom hodila«, se je opravičevala.

Jernej je bil malo zadet. Videti je bilo, da je bil trdno prepričan, da bo imel druščino, čeprav mu že oni dan ni dala nič upanja. Da bo tako odločna ni pričakoval.

»Kaj te nič ne vleče v dolino?« jo je skušal pregovoriti. »Marjeta vem, da bi te rada videla in te povprašala, kako si zadovoljna.«

»Tako ji povej, da mi še nikdar ni bilo tako dobro in da ji bom ob kakšni priložnosti povedala nekaj, kar še nobeni nisem. Ne boš pozabil?«

»Ne bom«, se je Jernej vdal, ko je videl, da tudi s pregovarjanjem ne bo uspel.

»Moko in zaseko ti bom pa že prinesel. Dolgčas ti bo čez nedeljo ko gredo skoraj vsa dekleta v dolino. Če ni druščine je na planini pusto.«

Jernej ni mogel drugače, kot da je še enkrat poskusil srečo.

»Nič zato; včasih je človek rad tudi sam.« Rotija se ni vdala.

Bitka v pragozdu

Brazilijanski pragozd je včasih priča srditih bitk. Ali to niso bitke ob grmenju topov, marveč obupni boji med ljudmi in mravljami. Zelo dramatično opisuje tak spopad brazilijanski učenjak dr. Quiquerez. Neštete požrešne mravlje so napadle njegovo taborišče. Polakomnile so se človeškega mesa. Ekspedicija je imela tudi tovorne živali, te bi bile šle mravljam nič manj v slast. Bilo je torej treba srdite obrambe. Skoroda dvajset ur so se Brazilijanci branili na žive in mrtve, potem — toda čujmo po vrsti!

Dr. Quiquerez je proučeval pragozdno rastlinstvo. Postavljal je tabor zdaj tu zdaj tam na travni stepi. Iz taborišča je potem delal izlete v notranjost tropske goščave.

Nekoč proti jutru so se začele tovorne živali vznemirjati. Nenavadno so rezgetale in razburjeno teptale travo. Možje so poskočili ter šli gledat. Eden njih je prebrodil bližnji potok ter se povzpel na nasprotni breg. Hipoma je zavpil: »Mravlje! Mravlje!«

Indijanci so strahoma pobrali šila in kopita. Quiquerez je planil iz šatora, a zastonj se je trudil, da bi jih zadrževal. Uspel je tem manj, ker je prav tedaj prijezdil neki »gaucho« (konjski pastir) ter svaril taboriščnike pred velikansko mravljinsko armado, ki da se bliža iz pragozda — kar brž naj vsi beže! Toda Quiquerez si ni mogel predstavljati, da bi bile mravlje tako nevarne. Sklenil je, da ostane. Pri njem so vztrajali tudi vsi belokožci. Šel je čez potok ter pogledal proti robu gozda. V jutranjem mraku se mu je nudil prizor, kakor ga v življenju še ni bil videl. Črne mravlje so v milijonskem številu kipele iz trebuha pragozda in se razlivale po stepi. Spočetka vsaj se je zdelo, kakor da so na begu ter se mislijo razpršiti po širni pustinji. Ko je pa sonce s prvimi žarki obsijalo črni val, je Quiquerez presenečen spoznal, da ubirajo mravlje čisto določno smer. Vrele so proti taboru! Vrele pa so na ta način, da je od časa do časa pritisnila nova plast od zadaj ter se porinila čez spodnjo naprej. Bila je grozotna temna kača, ki je počasi, a nezadržno lezla. Quiquerez se je umaknil čez potok. Menil je, da bo tu na varnem.

Nova in nova krdela je bljuvala goščava iz sebe. Že se je slišalo šumenje milijonov gibčnih malih teles, ki so se v blazni dirki drgala med sabo. In zdaj so bile prve mravlje ob strmem bregu. Kakor bi nič ne bilo, so polzele naprej, naravnost v deročo vodo. Potok jih je na tisoče odnašal, in Brazilijanci, ki so zrli prizor, so se nehote zasmejali, češ, neumne žuželke! Bili so prepričani, da jim mravlje ne morejo do živega. In res, tako pridno je potok odplavljal živalice, da je bil kmalu podoben hudourniku iz črnila. Ali mravlje niso odnehale. Vedno novi milijoni so vreli v strugo — in glej, hipoma, kakor na povelje, se je vsaka njih zvila v kroglico. In ko se te kroglice zdrknile v potok, so ga napolnile do drugega brega. Sicer je voda na enem mestu pretrgala živi nasip, a že so mravlje oklepajoč se druga druge, iz svojih teles napravila živ most — po njem je potem šla armada čez. (Dalje prihodnjič)

Športni in glasbeni festival v Špitalu na Dravi

V dneh 7. in 8. septembra t. l. bo v Špitalu na Dravi velik športni in glasbeni festival, pri katerem bodo sodelovali domači Špitalčani in taboriščniki vseh narodnosti UNRRA D. P. Camp-a v Špitalu.

Nad festivalom sta prevzela pokroviteljstvo ravnatelj taborišča angl. major Mr. L. M. F. Jarvie in špitalski župan g. Mihael Pfeifer.

Festival bo slovesno otvorjen v soboto 7. t. m. ob 3. uri popoldne v gradu Porcia. Ob 4. popoldne se začno na igrišču športne prireditve, zvečer pa bo na grajskem dvorišču kulturni večer.

V nedeljo ob 9. uri na mestnem trgu godbeni koncert, ob 9. 30 štafetni tek skozi mesto do taborišča, tu drugi godbeni koncert in ogled taboriščnih delavnic in drugih naprav po špitalskih meščanih. Popoldne ob 4. uri na igrišču telovadne in druge prireditve, ob 6. uri zvečer prijateljska tekma UNRRA: SVS. Zvečer v taboriščni dvorani in v obeh mestnih dvoranah ples.

Za festival vlada veliko zanimanja ne samo med Špitalčani in špitalskimi taboriščniki marveč tudi po vsej bližnji in daljni okolici. Koncertni del festivala bo oddajala celovška radio postaja.

MALI OGLASI

Kupujem vsakovrstne odpadke sveč in vsakovrstni čebelni vosek. Franc Siebert, Celovec (Klagenfurt), Stauderhaus. 146

Na slovenski župniji dobi službo mežnar in organist. Naslov in druge podrobnosti v uredništvu »Koroške kronike«. — Istotam dobi službo dekle navajeno lažjega kmečkega dela.

Dober posestnik blizu Beljaka, Slovenec, išče hlapca, ki je vajen kmečkega dela in je veren katoličan. Dobra hrana, plača in oskrba zagotovljena.
Sprejel bi tudi približno 19 let starega kmečkega fanta, ki bi imel veselje do kmetijske izobrazbe. Naslov v upravi »Koroške kronike«. 174

Iščem za takoj voziček, takoimenovani »Steirwagerl«, kakršnekoli velikosti, toda dobro ohranjen. V zameno dam popolnoma nov dvovprežni zeleno pleskan voz, izdelan pred vojno. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«. 176

Obirsko

Vsi bralci »Koroške kronike« ne boste verjeli, da so se Obirščani oglasili, posebno pa tisti, kateri ste Obirščane poznali pred vojno. Gotovo ste si mislili, da so Obirščane nacisti vzeli s seboj, ali pa, da so jih čisto ukrotili. Da, res so Obirščani mnogo pretrpeli med vojno. V »Kroniki« se nismo hoteli oglasiti, ker smo mislili, da bomo imeli potem več zanimivega povedati. Sedaj se pa nič ne izpremeni in se kar oglašamo, verjetno ne zadnjikrat. Na Obirskem so igrali veliko iger. Na poletje so sicer nekoliko popustili, ker ni časa, a na jesen bodo zopet začeli. Imeli smo tudi eno poroko. Predersnikov Blaži je vzel za ženo Ukrajinko Ano, poroko pa je imel v Kortah, ker je mislil, da ga bodo doma preveč gledali. Vsi fantje in dekleta želimo mlademu paru veliko sreče. Gospoda župnika so med vojno pregnali, sedaj pa se je zopet vrnil. V nedeljo 18. avgusta smo imeli prvo sv. obhajilo. Tudi drugače živimo kar prijetno. Za danes ni nič več posebno zanimivega. Pa drugič več! Marija N.

Izpred sodišča:

Na 18 mesecev zapora so obsodili Burica Tomaža zaradi posesti orožja in nedovoljenega vstopa v zaporni pas. Na globo 1000 šilingov so obsodili Alberta Markolija zaradi posesti puške in okrog 500 nabojev. Poertsch Mihaela so obsodili na globo 250 šilingov zaradi posesti strelnega orožja. 100 šilingov globe je moral plačati Koepp Wilhelm, ker je šel brez dovoljenja v zaporni pas, ravno tako so morali plačati globo 100 šilingov Großbointner Josef, zaradi tega, ker je izročil svojo prepustnico nekemu Ingellsbergerju in Ingelsberger, ker jo je uporabljal. Mescaros Michael je dobil šest mesecev zapora, ker je posedoval revolver in municijo. Pirtscher Josef je bil obsojen na globo 100 šilingov, ker je bil v posesti delov britanske uniforme.

Nagradna križanka

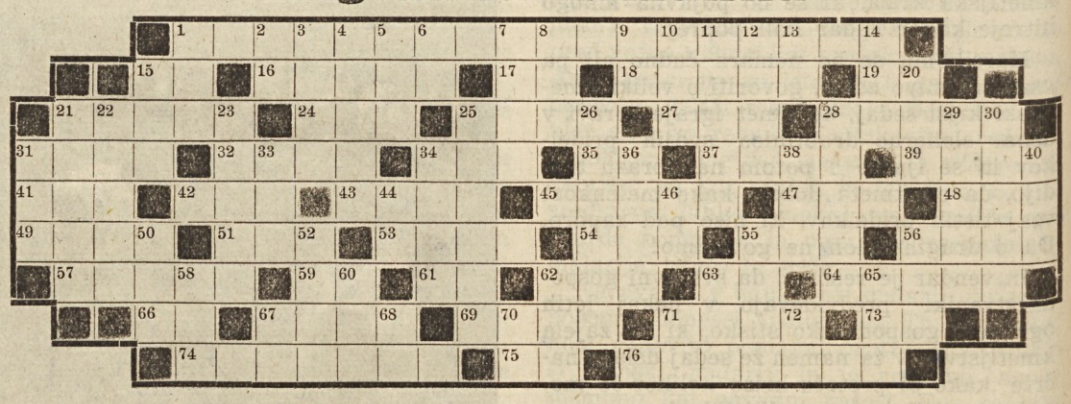

Besede pomenijo: vodoravno: 1. lep sloven. pregovor, 15. izraz pri kvartanju, 16. Jurčičeva povest, 17. osebni zaimek za drugo osebo, 18. nasprotje od zdrava, 19. nikalnica, 21. vdan, zaupanja vreden, 24. plod, produkt, 25. del noge, 27. cigaretni ogorek, 28. ne jutri, ne včeraj, 31. planet, 32. zelo natančen rokodelec, 34. del krogovega oboda, 35. začetnici imena in priimka slovenskega ljudskega junaka — velikana, 37. upanje, 39. mesto v južni Arabiji, 41. naplačilo, 42. časovna enota, 43. oseba iz sv. pisma, 45. slovenski skladatelj (Viktor), tudi mesto v Italiji, 47. prva ženska, 48. hoditi, 49. merilo starosti, 51. skrajšano žensko ime, 53. vrsta žita, 54. vodna žival, 55. veznik, 56. zemska padavina, 57. druga beseda za hudiča, 59. dva enaka soglasnika, tudi začetnici imena in priimka slov. pesnika, 61. osebni zaimek tretje osebe, 62. kmečko naselje, 63. pamet, razum; 64. klic pregnanih in izseljenih, 66. stara oblika vprašalnice, 67. sladki rastlinski sok, 69. zidarska snov, 71. znamka avtomobilov, 73. povratno osebni zaimek, 74. razbojnik, 75. veznik, 76. bojna enota.

Navpično: 1. kurivo, 2. del telesa, 3. ta pa ni resnična, temveč..., 4. del pohištva, 5. stari očka, 6. osebni zaimek, 7. drugo ime za očka, 8. velika morska žival, 9. reka v Rusiji, 10. del posode, 11. reka na Koroškem, 12. žensko ime, 13. oslovski glas, 14. najpogostejše žensko ime, 15. pravo, resnično; 20. prva številka, 21. resnično, temeljito; 22. del stanovanja, 23. industrijsko mesto v severni Italiji, 25. kos lesa, 26. priprava, stroj, 28. kralj iz sv. pisma, 29. samo, izključno; 30. kmetovo spomladansko opravilo, 31. slovenski zgodovinar, 33. vodna žival, 34. ne desno, temveč..., 36. manj rodovitna pokrajina, 38. komad, kos; 40. kretnja, migljaj; 44. prihodnjik, 46. začetnici imena in priimka naslovne osebe Levstikove povesti, 50. oče, 52. prevozno sredstvo, 55. zadnja beseda v očenašu, 56. dovoljeno mu je, more; 58. ženski glas, 60. sredstvo za vezanje, 62. poziv neljubim gostom, 63. nade, upanja; 65. strupena žuželka, 67. kratica za »slovenski«, 68. pritrdilnica, 70. osebni zaimek v množini, 71. predlog, 72. vprašalnica, ki se prideva.

*

Opomba: Rešitev križanke pošljite najpozneje do 15. septembra na uredništvo »Koroške kronike«. Izmed pravilnih reševalcev bomo dva izžrebali in ju nagradili.

Jernej se je poslovil in zginil v hosti. Rotija je sklenila roke in gledala za njim. Njegova počasna hoja jo je spominjala na človeka, ki nima nobenih skrbi več, in ki mu je preživeti en dan kakor pojesti kos kruha.

»Da bi bila na njegovem mestu«, je vzdihnila in spet prijela za šivanko.

Pod noč je bila planina skoraj prazna. Tudi Čotova je odšla. Vabila jo je s seboj, toda Rotija je komaj čakala, da bo sama. V drugi bajti so ostale tri, v prvi bo pa sama.

»Le kako bo ponoči«, jo je bilo skoraj strah, čeprav je že ves teden čakala na soboto. Z delom so prenehale že ob dvanajstih in nekatere so koj ob eni že odšle. Samo skuhale so si.

Tudi gospod Lovrenc je odšel v Radovljico k ženi. Ostal je samo gozdni čuvaj, ki je imel družino pri sebi in v dolini ni imel kaj iskati.

Popoldan je bil lep, nebo rahlo mrenasto. Rotija je sedele na klopi in toplota ji je prijetno dela. Pregrete roke so ji postajale trudne in težke kakor da niso njene.

Popoldanska tišina se je pasla po jasi, voda je po žlebu padala v leseno korito, ki je bilo poraslo z algami in mahom. Curek je srebrno pel v molčanje in iz korita polzel v travo.

Neka polnost, nasičena zrelost je ležala nad vsem. Brenčanje muhe je bilo zaznati že skoraj kakor oskrunitev dremave prirode. Nad drobno svetlo vrvico vode, ki se je pokazala iz trave je frfotal trop metuljev — modrinov.

Rotija je začutila ,da so ji veke težke. Naslonila se je nazaj na pregreto steno bajte in zaprla oči. Čutila je, da ji lasje dišijo in da so suhi, da bi se lomili.

»Zdaj na Prtovču ženske pospravljajo«, ji je prišla misel. »In pod noč bo Jernej že pri Marjeti. Škoda, da mu nisem kaj napisala. Marjeti bi zanesel pisanje. Lažje je greh napisati kakor ga povedati.«

Misel ji je v prvem hipu godila. Potlej jo je zavrnila.

»Povedati bo še vedno čas. Še takrat ko bo treba, bo prezgodaj.« Kar ni si znala predstavljati začudene Marjete. Le kako bo pogledala? Ali bo zmerjala, ali se bo obrnila in šla?

In Škovinc? Bog ve, ali jo bo nagnal iz kajže? Morda se je bo usmilil, ko bo videl, da z majnim otrokom ne more po svetu. Prosila ne bo nikogar. Zaslužila bo že toliko, da bo lahko šla v bolnico in da bo otroka kam dala v rejo, ko bo spet lahko začela delati. S svojimi rokami mu bo prigarala kar bo potreboval. Niti beliča ne vzame vbogajme ,da ji ne bi kdaj kdo kaj oporekal. Od Tineta pa sploh nič.

Počasi so se ji misli zmedle, ni jih mogla več loviti. Videla je še Tineta kako je z neko žensko pod roko zginil v meglo, Marjeto, ki je tiščala sklenjene roke proti njenemu obrazu in Jerneja, ki je počasi krevsal po bregu. Pri vsakem koraku se mu je koš smešno potresel. Potlej je videla Rotija samo še belo ravan, kakor bi čez ves svet teklo spenjeno mleko.

Predramil jo je otroški krik. Rotija je planila kvišku, da ji je šivanje padlo iz rok. Najmlajši sin gozdnega čuvaja je nedaleč od nje ležal na tleh in vekal na vsa usta.

Rotija je skočila k njemu in ga pobrala. S čela mu je tekla kri in tudi po rokah je bil opraskan.

»Kje imaš pa mamo, revček? Čakaj, greva po vodko.« In že je koračila z otrokom v naročju proti koritu.

Otrok je prenehal jokati in jo gledal z velikimi, začudenimi očmi.

»Mama«, je našobil spet ustnice za vek.

»Da k mami greva. Koj greva k mami.«

Pomočila je konec predpasnika v vodo in mu umila čelo ter ročice. Krvi ni bilo veliko. Komaj mu je opraskano kožo dobro izmila, že se je otrok zagledal v padajoči curek vode in silil na tla.

Postavila ga je na noge. V tem je žena gozdnega čuvaja že tekla po bregu.

Rotija jo je pozdravila in ji povedala, da se je otrok prebrnil in da ni hudega.

Takoj sta bili v pomenku. Mlada ženska je bila zelo prijazna. Začudeno jo je vprašala, zakaj ni šla v dolino, ko so vendar skoro vse šle.

»Včasih sem rada sama. Moko še imam, zaseko tudi, drugega pa ne potrebujem.«

»Nimate nič svojih?«

»Nobenega.«

»Mu« je silil otrok. Žena se je poslovila, se še enkrat zahvalila in z otrokom v naročju odšla v breg.

Rotija je gledala za njima. Otrok se je z ročicami oklepal matere za vrat in gledal nazaj.

Rotija mu je pomahala z roko. Otrok je odmahal nazaj.

»Pa — pa.«

Rotijo je stisnilo pri srcu. Nikdar ne bom tako srečna kot je ta ženska. Otroka bom imela in vedno bo nosil moje ime. In na krstenm listu bo zapisano: nezakonski.«

Kakor da jo je sreča te, ki se je dvigala po strmini, udarila po srcu, je omahnila nazaj proti bajti in se sesedla na klop. Ko je obrisala zameglene oči, se je že pričelo večeriti.

*

Večer je bil lep in rožnat kakor resje. V koritu vode so trepetali smrekovi vrhovi. Od čuvajeve koče je zvenel otroški vrisk. Cingljajoči smeh je zvenel s curkom vode in težko padal na Rotijino srce.

»Kako so nekateri ljudje srečni«, je vzdihnila. »Jaz ne bom nikdar, ker ne smem biti. Greh, ki sem ga napravila, moram sama odplačevati, da ga ne bo treba otroku, ki ni ničesar zakrivil. Od grešne krvi je spočet, naj od očiščene živi. Samo, da bi po Tinetu ne bil. Da bi bil po meni, samo po njem ne.«

Rotija se je spomnila spovednikovih besedi. Tako jo je znal potolažiti.

»Da ne bo treba otroku trpeti, vi trpite. Spokorjen greh bo otroku v blagoslov.«

Da, trpela bo, samo da bo otrok srečen. Saj ni nič kriv. Do sreče ima prav take pravice kakor vsak drug. Ne more zato, da se je ona spozabila.

Čez poseko je v velikih skokih bežal zajec in zginil v hosto. Rotija se je preplašeno zdrznila in prisluškovala pokajoči suhljadi.

»Zakurit grem«, se je odločila in odšla v bajto. Suhljadi se je ogenj brž oprijel. Prijetna svetloba je zubljala po stenah in polnila prazni prostor s toplimi sencami.

»Žgance bom nocoj zabelila s cvrtjem, ko sem sama. Sicer se mi bodo jajca še pokvarila.«

(Dalje prihodnjič)

„Koroška kronika“ izhaja tedensko vsak petek in stane dostavljena po pošti ali raznašalcu 90 grošev mesečno. Naročnino je treba plačati v naprej. — List izdaja Britanska obveščevalna služba. Uredništvo in uprava lista sta v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 2001. Rokopisi se ne vračajo.